

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту
Кафедра фінансових технологій і підприємництва

«До захисту допущено»

Завідувачка кафедри, д.е.н., проф.

_____ Лариса ГРИЦЕНКО

(підпис)

« _____ » _____ 2023 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістр

зі спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування
освітньо-професійної програми «Фінанси»

на тему: Управління формуванням прибутку банку

Здобувача групи Ф.м-21

Шенкаренка Владислава Олександровича

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

Владислав ШЕНКАРЕНКО

Керівник к. е. н., доцент

Надія ДЕХТЯР

Суми 2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту
Кафедра фінансових технологій і підприємництва

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Завідувачка кафедри, д.е.н., проф.

Лариса ГРИЦЕНКО

_____ (підпис)

«___» _____ 2023 р.

ЗАВДАННЯ

до кваліфікаційної роботи на здобуття освітнього ступеня магістр

Здобувача групи Ф.м-21 інституту ННІ БІЕМ
спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування
Шенкаренка Владислава Олександровича

Тема роботи: Управління формуванням прибутку банку
Затверджено наказом по СумДУ № 1341-VI від «24» листопада 2023 р.

Термін здачі здобувачем завершеної роботи «14» грудня 2023 р.

Вихідні дані до роботи: нормативні й законодавчі акти, матеріали статистичної звітності, інструкції та положення НБУ, матеріали монографій, періодичних видань, підручників і навчальних посібників, дані фінансової звітності банківських установ тощо.

Зміст основної частини роботи (перелік питань для розроблення):

- 1) визначення поняття «прибуток» та його складових;
- 2) окреслення факторів впливу на формування прибутку банку;
- 3) визначення політики управління формуванням прибутку банку;
- 4) аналітичне дослідження фінансових результатів банківської системи та АТ КБ «Приватбанк»;
- 5) проведення факторного та регресійно-кореляційного аналізу;
- 6) підбиття підсумків аналітики та розробка рекомендацій щодо підвищення ефективності управління формуванням прибутку в досліджуваному банку.

Дата видачі завдання: «06» листопада 2023 р.

Керівник к.е.н., доцент _____ Надія ДЕХТЯР

Завдання прийнято до виконання «06» листопада 2023 р.

Владислав ШЕНКАРЕНКО

АНОТАЦІЯ

кваліфікаційної роботи на здобуття освітнього ступеня магістр
на тему: Управління формуванням прибутку банку
Шенкаренка Владислава Олександровича

Основний зміст роботи викладено на 49 сторінках, з яких список використаних джерел із 49 найменувань. Робота містить 10 таблиць, 12 рисунків, а також 6 додатків.

Актуальність теми кваліфікаційної роботи. В умовах воєнного стану та дефіциту державного бюджету питання прибутковості системно важливих банків відіграє провідну роль у підтримці вітчизняної економіки в цілому. Зміна економічних умов та зростаюча конкуренція на ринку фінансових послуг накладають на банки певні виклики і вимагають від них постійного аналізу зовнішнього середовища та підвищення ефективності своєї роботи. Так як банки орієнтовані на отримання прибутку і він є головною метою їх діяльності, управління формуванням прибутку є однією з ключових функцій банків. Отже, зважаючи на мінливість зовнішнього середовища, питання управління формуванням прибутку банків є актуальним та потребує дослідження як на рівні окремих банків, так і на рівні банківської системи в цілому.

Метою роботи є дослідження теоретичних та практичних аспектів управління формуванням прибутку банку, а також розгляд можливостей оптимізації діяльності банку щодо даного питання.

Методи роботи: дослідження літературних джерел (розкриття теоретичних аспектів прибутку банку); метод статистичних технік (аналіз числових даних прибутку банків України і написання статистичних висновків); коефіцієнтний (розрахунок коефіцієнтів, які характеризують прибутковість окремого банку та банківської системи в цілому); порівняльний (процес порівняння різних параметрів та показників, що стосуються прибутку банку); графічний (використання графіків і діаграм для візуалізації та аналізу показників прибутку банку).

Основний результат роботи: досліджено теоретичні аспекти понять «прибуток банку» та «управління прибутком банку», окреслено вплив факторів на формування прибутку банку, визначено політику управління формуванням прибутку банку, проведено аналіз прибутковості банківської системи України та АТ «Приватбанк», здійснено факторний і кореляційно-регресійний аналіз, надано рекомендації щодо покращення управління формуванням прибутку банку.

Ключові слова: прибуток банку, прибутковість, банківська система, управління формуванням прибутку, фінансовий результат.

ЗМІСТ

Вступ.....	6
1 Теоретичні основи управління формуванням прибутку банку	8
1.1 Сутність і роль прибутку банку та фактори, що впливають на його формування.....	8
1.2 Політика та система управління формуванням прибутку банку	16
1.3 Методологія управління формуванням прибутку банку	23
2 Оцінка управління формуванням прибутку банку і шляхи його удосконалення	27
2.1 Порівняльна оцінка фінансових результатів діяльності банків України	27
2.2 Особливості оцінки управління формуванням прибутку АТ КБ «Приватбанк»	30
2.3 Основні напрями удосконалення системи управління прибутком в АТ КБ «Приватбанк»	35
Висновки	42
Список використаних джерел	45
Додаток А Дослідження поняття «прибуток банку»	50
Додаток Б Бібліографічна мапа поняття «прибутковість банку»	51
Додаток В Фактори впливу на прибуток банку	52
Додаток Г Визначення поняття «управління прибутком банку»	53
Додаток Д Складові фінансової звітності.....	54
Додаток Е Показники коефіцієнтного аналізу прибутку	55

ВСТУП

В умовах військового стану та дефіциту державного бюджету питання прибутковості системно важливих банків відіграє провідну роль у підтримці стабільності банківської системи і вітчизняної економіки в цілому. Зміна економічних умов та зростаюча конкуренція на ринку фінансових послуг накладають на банки певні виклики і вимагають від них постійного аналізу зовнішнього середовища та підвищення ефективності своєї роботи.

Так як банки орієнтовані на отримання прибутку і він є головною метою їх діяльності, управління формуванням прибутку є однією з ключових функцій банків. Перш за все цей вид менеджменту передбачає розуміння та аналіз різних факторів, що впливають на рівень формування прибутку, та прийняття ефективних рішень для його максимізації.

У роботі буде розглянуто питання управління формуванням прибутку банку, зосереджено увагу на вагомих факторах, що впливають на прибуток банку, системі управління формуванням прибутку та методології управління. В роботі будуть проаналізовані фінансові показники формування прибутку банку та на основі них будуть зроблені рекомендації щодо оптимізації діяльності банку.

Фінансове управління прибутком банків, зокрема, досліджувалось такими науковцями, як Парасій-Вергуненко І. М., Кириленко В. Б., Ларікова Т. В. [31], Андросова О. Ф. [2], Криклій О. А. [21], Ларіонова К. Л. [22] та іншими. У той же час більшість матеріалів з практичної точки зору є застарілими, адже сучасні умови функціонування банківської системи вимагають нових підходів щодо управління прибутковістю.

Метою роботи виступає дослідження теоретичних та практичних аспектів управління формуванням прибутку банку, а також розгляд можливостей оптимізації діяльності банку щодо даного питання.

Об'єктом дослідження є управління формуванням прибутку банку, а предметом виступає безпосередньо прибуток банку.

Завдання дипломної роботи полягають у наступному:

- визначення поняття «прибуток» та його складових;
- окреслення факторів впливу на формування прибутку банку а також пов'язаних з ними ризиків;
- визначення політики управління формуванням прибутку банку як складової банківського менеджменту;
- аналітичне дослідження фінансових результатів банківської системи та АТ КБ «Приватбанк»;
- проведення факторного та регресійно-кореляційного аналізів щодо отриманих показників;
- розробка рекомендацій щодо підвищення ефективності управління формуванням прибутку в досліджуваному банку.

Інформаційною базою кваліфікаційної роботи є наукові статті та наукові праці, підручники з даної тематики, нормативно-правові акти, статистика НБУ, банків, фінансова звітність АТ КБ «Приватбанк», а також інша аналітика статистичних джерел.

Результати практики дозволять краще зрозуміти.

Практичне значення отриманих результатів полягає у розробці шляхів щодо оптимізації механізму управління прибутком банку з метою підвищення ефективності банківської діяльності установи.

Результати дослідження були апробовані на Міжнародній науково-практичній конференції «Проблеми та перспективи розвитку фінансово-кредитної системи», м. Суми 2023 р. на тему «Прибуток банку та фактори впливу на нього». Окремі положення кваліфікаційної роботи будуть опубліковані у науковій статті «Управління формуванням прибутку банку» у фаховому журналі «Бізнес Інформ» 2023, №11.

1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФОРМУВАННЯМ ПРИБУТКУ БАНКУ

1.1 Сутність і роль прибутку банку та фактори, що впливають на його формування

У сучасних умовах фінансові результати банківської установи відіграють важливу роль у його діяльності, оскільки виступають метою його створення як комерційної структури та дозволяють виконувати функціональній поточні та стратегічні орієнтири розвитку суб'єкта господарювання. Головна мета діяльності банку полягає в отриманні прибутку, який потім розподіляється. Тому фінансовий результат є одним з найважливіших економічних показників, який узагальнює усі результати господарської діяльності та надає комплексну оцінку ефективності цієї діяльності [29].

Сума прибутку банку відіграє ключову роль, оскільки цей показник відображає ефективність управління активами та пасивами банку. Дана ланка дослідження потребує широкого аналізу, оскільки в умовах економічної кризи роль прибутку банків (особливо монополістів) складно переоцінити.

Дослідження поняття «прибуток» у контексті його управління на рівні банку може допомогти розуміти механізми, що лежать в основі формування прибутку, а також ідентифікувати фактори, які впливають на зміну його рівня.

Розглянемо погляди вітчизняних та зарубіжних авторів на визначення сутності дефініції «прибуток» (додаток А). Так, більшість науковців характеризують прибуток за допомогою розрахункового підходу, а саме як різницю отриманих доходів і понесених втрат. До прикладу, Манько С. О. визначає прибуток як приріст або зменшення капіталу організації в процесі фінансово-господарської діяльності за звітний період. Проте для розуміння принципів, які лежать в основі даного поняття, важливо також враховувати сутнісний аспект даної категорії. Сутнісно характеризує прибуток Ларіонова К. Л., вказуючи на те, що він виступає критерієм ефективного менеджменту у банку в певний проміжок часу.

Також автори Добровольська О. В., Сабадин М. О. [12] достатньо змістовно зазначають економічний зміст прибутку, проте не наводять його бухгалтерської сутності.

Отже, на наш погляд, прибуток банку можна охарактеризувати як грошовий дохід, отриманий в процесі банківської діяльності, який є різницею між доходами та витратами та є одним з найважливіших показників ефективності функціонування банку, що гарантує стабільний дохід його власників, покриття витрат на операційну діяльність та інвестування в подальший розвиток. Як економічна категорія, прибуток банку відображає його успішність у залученні клієнтів, управлінні ризиками, ефективному використанні ресурсів тощо.

Прибуток відіграє провідну роль у забезпеченні ефективності банківської діяльності. Як результат фінансової діяльності, прибуток банку показує, наскільки ефективно функціонує сам банк. Також він є основним джерелом, за рахунок якого збільшуються власний капітал та обсяги активних операцій банку.

Визначаючи термін «прибутковість банку», було досліджено його бібліографічну складову (додаток Б). Значна кількість цитувань обумовлена актуальністю даної тематики. Так, всього на рисунку зображено 8 кластерів, кожен з яких об'єднаний тим чи іншим змістом.

Також визначено динаміку публікацій статей за темою «прибутковість банку». Встановлено закономірність збільшення публікацій статей за даною тематикою у кризові періоди (рисунок 1.1).

Рисунок 1.1 – Кількість публікацій статей за темою «прибутковість банку» [4]

Необхідно відмітити, що прибуток банку реалізується через виконання наступних функцій:

- прибуток як міра ефективності, що визначає кінцевий фінансовий результат та рівень розвитку банківської установи;
- прибуток як міра накопичення, що є джерелом розширення діяльності банку;
- прибуток як засіб регулювання переливу капіталу – визначає сприятливу структуру капіталу та створює умови для розвитку.

Оскільки прибуток виконує надзвичайно важливу роль та значення у функціонування банку та організації фінансових відносин на його рівні, то розрізняють різноманітні ознаки за якими здійснюють класифікацію прибутку. В той же час, необхідно відмітити, що переважна кількість науковців віддають перевагу поділу прибутку банку за: напрямками діяльності, видами діяльності, видами прибутку.

Так, за напрямками діяльності банку прибуток формується за наступними ознаками:

- від комерційної діяльності (залучення та розміщення коштів; операції з надання послуг та їх обслуговування; випуск боргових цінних паперів);
- від торгової діяльності (торгівля на фінансових ринках валютою чи цінними паперами);
- від діяльності з управління активами та пасивами (управління своїми активами, тобто ресурсами, які банк використовує для заробітку, такими як кредити, інвестиції та цінні папери; пасивами – тобто зобов'язаннями банку перед клієнтами або іншими кредиторами, такими як депозити, розміщені в банку).

Відповідно до П(С) БО джерела формування прибутку, що використовуються в його обліку поділяються на:

- прибуток від операційної діяльності. Це дохід, отриманий від основної діяльності банку, тобто надання кредитів, прийом депозитів, комісійні від проведення операцій, управління рахунками клієнтів та надання інших фінансових послуг;

– прибуток від інвестиційної діяльності. Надходження, отримані від інвестицій банку у цінні папери, акції, облігації або інші активи. Цей вид прибутку відображає здатність банку ефективно інвестувати свої ресурси, диверсифікувати портфель та заробляти на змінах ринкових умов. Також сюди включається дохід від дивідендів;

– прибуток від фінансової діяльності. Цей вид прибутку в основному пов'язаний з управлінням процентним ризиком, різницею між процентними доходами від активів (кредитів) та процентними витратами на пасиви (депозитів), операціями з обміну валют та зворотними РЕПО.

Традиційним розподілом прибутку є його класифікація, залежно від порядку формування за видами прибутку, визначеного в Україні. Так, розрізняють:

– обліковий прибуток – прибуток або збиток за період до вирахування податкових витрат [38];

– прибуток до оподаткування, який на відміну від попереднього включає коригування витрат на формування резервів та результату від операцій з довгостроковими активами, призначеними для продажу;

– прибуток після оподаткування – чистий прибуток або збиток (сплата суми податку на прибуток й формування фондів, передбачених статутом банку, з врахуванням непередбачених доходів або витрат банку).

Прибуток банку залежить від різних чинників зовнішнього а внутрішнього середовища, формується за різних джерел і напряму залежить від стратегії розвитку самої банківської установи. Базовими складовими його формування є доходи та витрати банку. Поділ доходів наведено на рисунку 1.2.

Оскільки головною місією банку є здійснення банківських операцій та надання його клієнтам широкого спектру банківських послуг, то основна частина прибутку формується за рахунок процентних, комісійних та торгівельних доходів, що характеризують ефективність операційної діяльності.

Незначну питому вагу доходів банку становлять надходження від побічної діяльності (надання послуг небанківського характеру) та інші доходи, наприклад

від операцій минулих років, стягнень сум коштів з клієнтів, відновлення сум резервів тощо.

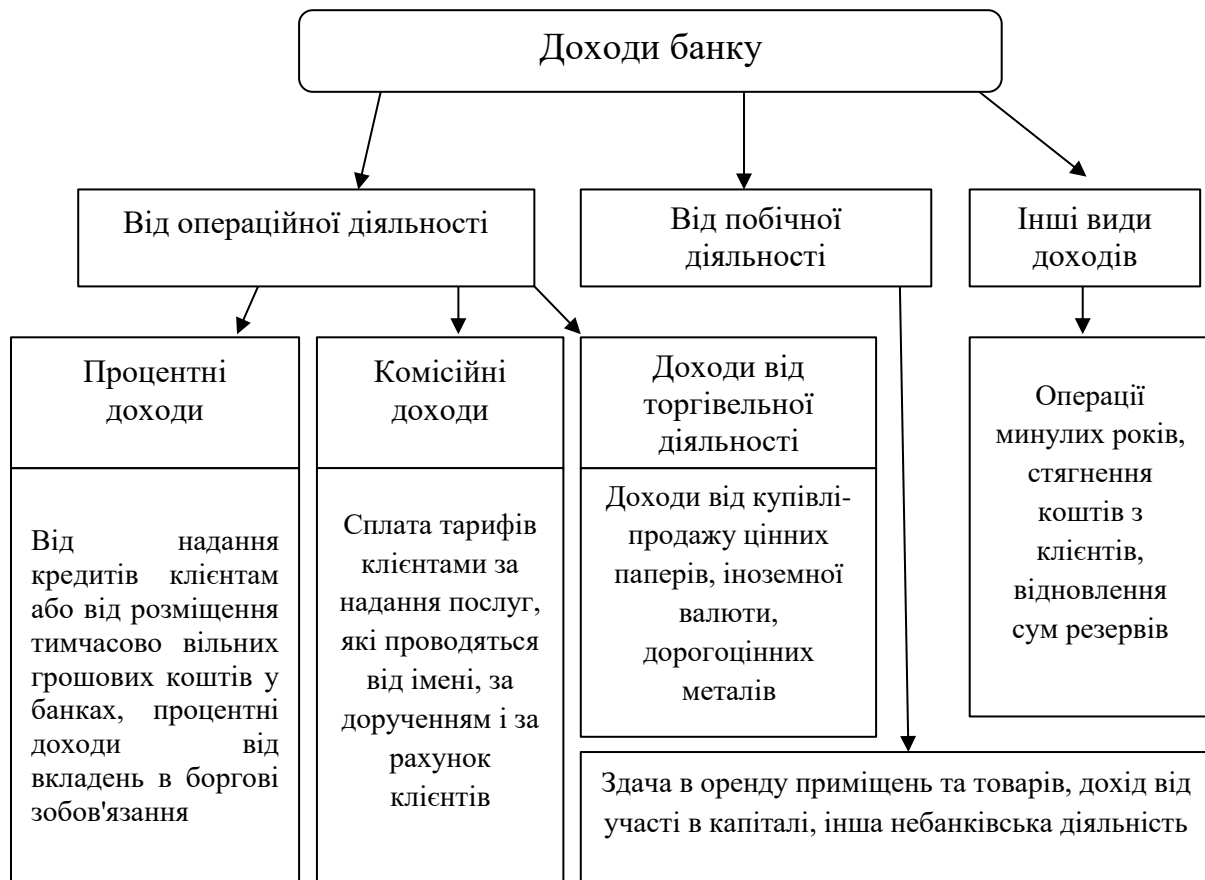

Рисунок 1.2 – Класифікація банківських доходів (розроблено автором)

Витратами банку прийнято вважати економічну категорію, яка являє собою ресурси в грошовій та матеріальній формі, що використовуються у процесі діяльності банку. Саме витрати банку показують напрями використання коштів на здійснення поточної діяльності банку та надання банківських послуг.

Витрати також можна поділити на процентні та непроцентні. До першої групи відносяться відсотки, які сплачуються клієнтам за депозитами та процентні виплати за операціями на грошовому ринку. Вони складають понад половину загальної суми витрат банку.

Непроцентні витрати поділяються на:

- комісійні, тобто суми, що сплачуються іншим установам за розрахунково-касове, кредитне обслуговування, операції з цінними паперами тощо;

- витрати на формування спеціальних резервів на покриття збитків від проведення активних операцій;

- загальні адміністративні витрати. Сучасний підхід виділяє серед витрат даного типу адміністративні та інші операційні. До перших належать витрати на персонал, амортизацію, використання основних засобів та інші витрати, пов'язані з забезпеченням банківської діяльності. До інших операційних відносять витрати на маркетинг та рекламу, інформаційно-технічне забезпечення та інші, які не можна віднести до витрат, пов'язаних з основною діяльністю.

Банківська діяльність в цілому залежить від значної кількості факторів, пов'язаних між собою, які можуть насити різноманітний характер впливу на результативні показники. Прибуток як невід'ємна складова банківської діяльності також залежить від багатьох факторів (додаток В).

Разом з тим необхідно наголосити на тому, що найбільший вплив на формування прибутку банку мають саме фактори зовнішнього впливу, які не залежать від його діяльності, наприклад:

- економічні кризи, військові конфлікти, які знижують рівень доходів населення в цілому;

- кредитна політика НБУ, яка повинна підтримувати стабільність національної валюти;

- нормативно-правова база, що також повинна пов'язувати інтереси держави з інтересами банківського сектору.

Фаза економічного циклу, в якій знаходиться держава, має суттєвий вплив на успішність банківської діяльності. Під час фінансово-економічної кризи доходи економічних суб'єктів зменшуються, прибутки установ, включаючи банки, зазнають відносного або навіть абсолютного скорочення через погіршення структури розміщення активів. Внаслідок цього ліквідність та надійність банків знижуються. У кризовий період збільшується кількість прострочених платежів, що призводить до зростання кількості банкрутств серед банківських установ.

Значний вплив на фінансову стійкість та формування прибутку банків здійснює рівень платоспроможності підприємств та домогосподарств, а також стан економіки в державі.

Окремо слід виділити фактор впливу облікової ставки. Залежно від економічної ситуації НБУ змінює норму обов'язкового резервування. Це призводить до зменшення кредитних можливостей банків та, як наслідок, зменшення прибутку.

Важливо також враховувати фактор конкурентного економічного середовища, на основі чого банк визначає рівень якості продуктів, їх асортимент та ціну.

При аналізі внутрішніх факторів на діяльність банку слід врахувати їх групування на екстенсивні та інтенсивні. Зазвичай під екстенсивними факторами розуміється те, що максимізація прибутку відбувається за рахунок додаткового залучення ресурсів при незмінній продуктивності праці, а отже на перший план виходить саме обсяг тих чи інших ресурсів. Інтенсивні фактори визначають ефективність діяльності установи за рахунок раціонального використання всіх видів ресурсів, тобто зменшуються затрати самих ресурсів на одиницю прибутку.

Внутрішні чинники, насамперед, впливають на ефективність використання ресурсів банківської установи та їх оптимальну структуру. Вони безпосередньо лежать в компетенції самого банку його менеджерської складової і залежать від його внутрішньої політики управління доходами та витратами.

Для більш точного дослідження впливу факторів на результати діяльності банків, доцільно виділити групи ризиків (кредитні, ліквідності, операційний, ринковий), які спричинюються впливом кожної з груп факторів.

Що стосується кредитного ризику, то він виникає внаслідок як зовнішніх (ризик контрагента, недостатня платоспроможність позичальника) так і внутрішніх форс-мажорів (недостатнє методичне забезпечення для оцінки позичальників, недосконала кредитна політика тощо), а для його покриття необхідне забезпечення резервами.

Ризик ліквідності пов'язаний як із неправильним плануванням потреб банку щодо забезпечення ліквідними активами, так із втратою довіри населення чи підприємств до банку в цілому.

Операційний ризик є ризиком втрат внаслідок людських або технічних помилок, а отже виникає в результаті впливу інтенсивних внутрішніх факторів (помилка у плануванні, недостатня кваліфікація співробітників, погане інформаційне забезпечення тощо). Також він може бути спричинений різного роду катаклізмами або конфліктами, що призводять до втрат технічної інфраструктури і збою діяльності.

Ринковий ризик виникає внаслідок дії ринкових факторів. Його поділяють на процентний, валютний та фондовий. Для приборкання цих ризиків банк прогнозує тенденції змін процентних ставок, курсів валют та використовує всі можливі способи ухилення від ризику, у тому числі заходи, що зменшать їх вплив на фінансовий результат.

Зміни у нормативно-правових актах можуть спричинити комплаєнс ризик, який пов'язаний з невідповідністю внутрішніх нормативних документів банку вимогам Законів. Недостатня нормативна база в свою чергу спричинює правовий ризик, тобто ризик відсутності правового регулювання або достатнього нормативного забезпечення щодо тих чи інших аспектів. Для мінімізації даного ризику банк завчасно доводить до усіх бізнес-підрозділів розподіл повноважень у процесі управління комплаєнс ризиком, забезпечує дотримання законодавчих вимог і відповідність ним внутрішньої документації та встановлює рівень відповідальності за недотримання внутрішніх нормативних документів.

Отже, дослідивши поняття «прибуток банку» відмічаємо постійне зростання активності щодо його трактування, а визначення його сутності залежить від підходу та є показником ефективної діяльності банківської установи. Сам прибуток формується за рахунок банківських доходів та витрат, які відображають результати функціонування банку. Варто наголосити, що він поділяється на види в залежності від діяльності або джерел формування, а також від порядку, визначеного в нормативно-правовому полі держави. Також було зазначено, що існує безліч

факторів впливу на формування прибутку банку, що дозволяє виділити основні ризики для подальшого функціонування банку. Це допоможе більш ґрунтовно підійти розробки та реалізації управління формуванням прибутку банку та його складових.

1.2 Політика та система управління формуванням прибутку банку

Слід відмітити, що прибуток банку виступає основним внутрішнім джерелом фінансування його діяльності та розвитку. Тому дослідження політики та системи управління формуванням прибутку як складової банківського менеджменту повинно бути направлене на забезпечення максимізації позитивного фінансового результату банківської діяльності із збереженням необхідних порогових значень банківських ризиків та забезпечення ліквідності, фінансової стійкості, надійності та конкурентоспроможності банку [21].

Беручи до уваги про управління формуванням прибутку банку, слід спочатку дати визначення досліджуваного поняття. Перш за все слід зазначити, що термін «управління прибутку банку» розглядається з процесного та системного підходу. Характеристику визначення за цими підходами наведено у додатку Г.

Згідно отриманих визначень можна сказати, що важливо врахувати як процесний, так і системний підходи. Аналізуючи визначення надані науковцями щодо категорії «управління формуванням прибутку банку», варто зауважити, що саме формування прибутку включає в себе і управління доходами. Отже, управління формуванням прибутку банку – це політика банківської установи, спрямована на аналіз, оцінку та контроль управлінських рішень, що стосуються формування доходів та витрат банку з метою забезпечення прибутковості банківської діяльності.

В умовах переходу до ринкових відносин у банківському менеджменті лише посилився системний підхід до визначення механізму управління формуванням прибутку банку (рисунок 1.3).

Рисунок 1.3 – Складові управління прибутком банківської установи [5]

Однією зі найважливіших складових механізму управління формуванням прибутку банку є саме організаційна складова. Так, організаційний менеджмент банку зосереджений на проблемах комплексної організації та на ефективному управлінні колективом, створенні оптимальних організаційних структур і систем забезпечення функціонування банку.

Органи управління повинні забезпечити безперервне управління формуванням прибутку банку. Органами, що безпосередньо здійснюють управління банком, є загальні збори учасників, рада банку та правління банку. Внутрішній контроль банку здійснюється його підрозділами на трьох рівнях:

- бізнес-підрозділи та підрозділи підтримки діяльності банку – перший рівень;
- підрозділ з управління ризиками та підрозділ контролю за дотриманням норм (комплаєнс) – другий рівень;
- підрозділ внутрішнього аудиту – третій рівень [37].

Сучасний підхід до організаційної структури забезпечення управління формуванням прибутку банку передбачає поділ банківської структури на незалежні

бізнес-напрями, а саме виділення центрів відповідальності. Центр відповідальності являє собою структурний підрозділ або групу структурних підрозділів, які мають у власному розпорядженні необхідні ресурси, здійснюють з їх допомогою свої функції та наділені для цього відповідними правами та обов'язками [21].

Центри фінансової відповідальності згідно даної класифікації поділяють на центри прибутку, витрат тощо. Так, центр прибутку являє собою структурний підрозділ банку, який акумулює дохід та залучає кошти. За мету діяльності цього центру часто беруть саме максимізацію прибутку. Даний підрозділ займає основне місце у фінансовій структурі банку, адже сутність діяльності комерційного банку складається саме в одержанні прибутку. Зазвичай в банку існує декілька центрів прибутку, таких як кредитування, розрахунково-касове обслуговування, операції на фондовому ринку тощо.

Інформаційна система забезпечення управління формуванням прибутку банку являє собою процес підбору джерел інформації, необхідних для аналізу показників діяльності та прийняття управлінських рішень щодо формування та розподілу прибутку. Законом, що регулює діяльність банків, а також визначає інформаційне забезпечення, є Закон України «Про банки та банківську діяльність» [35].

Базельські принципи передбачають, що Орган Нагляду має право вимагати від банків звітність та статистичні дані для перегляду та аналізу. У цих звітах подається інформація щодо балансових і позабалансових активів і зобов'язань, прибутків і збитків, адекватності капіталу, ліквідності, значних позицій під ризиком, концентрації ризиків тощо [42].

Види фінансової звітності та зацікавлені сторони наведено у додатку Д. Щодо звіту про прибутки і збитки, в якому вказується рівень прибутку або збитку банку та складові його формування, то тут враховуються дані станом на кінець поточного кварталу чи року наростаючим підсумком, починаючи від початку року до дати звітності та порівняльні дані за таким же періодом.

До інструментів управління формуванням прибутку відносять методи планування, аналізу та контролю. Планування прибутку являє собою процес

розробки необхідних для майбутнього розвитку банку заходів щодо достатнього його формування та використання відповідно до поточних завдань.

Планування прибутку банку базується на трьох системах, серед яких [20]:

- стратегічний план формування та розподілу прибутку. Він передбачає розробку політики управління прибутком банку на довгостроковий термін (до трьох років);

- поточне планування формування, використання та розподілу прибутку банку. Даний тип системи використовується для створення поточних фінансових планів строком до одного року, які безпосередньо відносяться до формування, використання і розподілу прибутку банку. Саме дана система створює основу для впровадження оперативної системи планування прибутком;

- оперативна система планування формування і використання прибутку банку. Згідно неї розробляються і доводяться до виконавців бюджети, в яких визначаються основні питання формування і розподілу прибутку банку. Періодом планування виступає місяць або квартал.

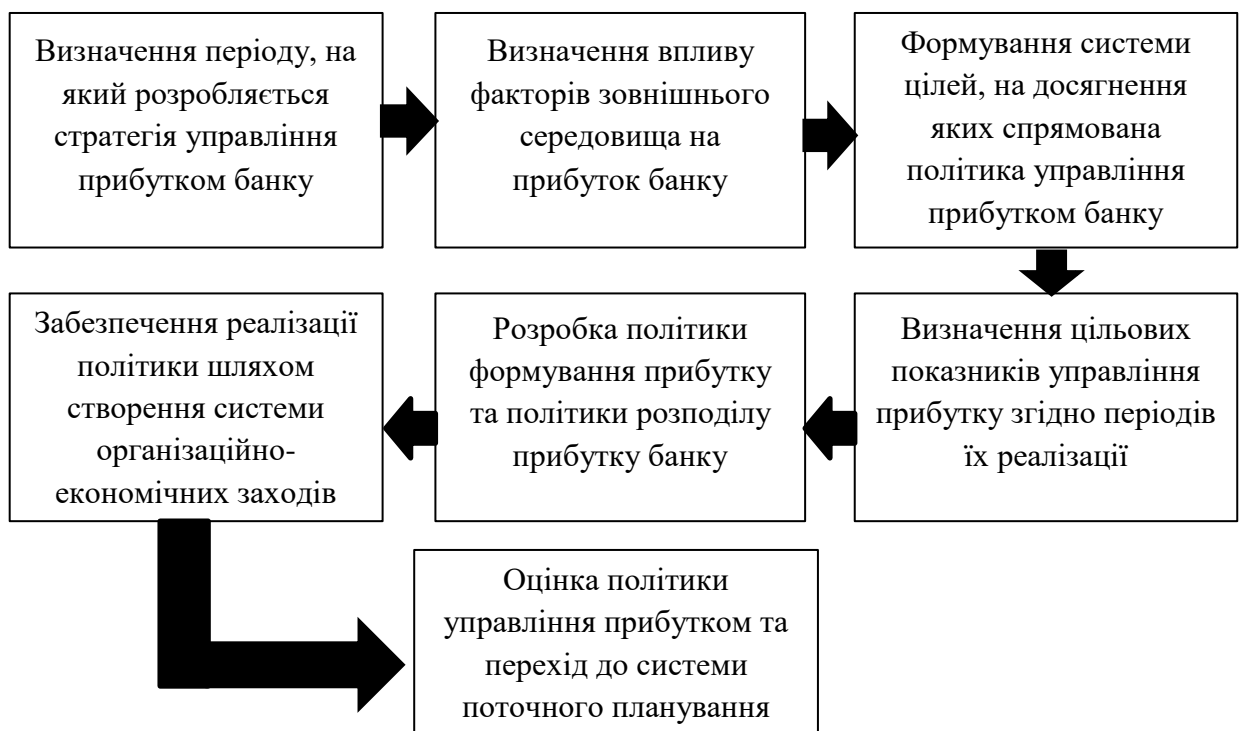

Рисунок 1.4 – Етапи розробки політики управління прибутком банку
(розроблено автором на основі [20])

Саме під час розробки політики управління прибутком банк обирає стратегію, яка вирішує дилему «ризик-дохід».

Перший тип стратегії можна назвати неризиковим. Він передбачає мінімізацію ризику за умови забезпечення стабільного рівня прибутку, або максимізацію прибутку за умови встановлення максимальних рамок ризику (його обмеження).

Другий тип стратегії можна визначити як агресивний, тобто за нього банк планує максимізувати прибуток шляхом свідомого прийняття ризику. Єдине обмеження – недопущення катастрофічного ризику з загрозою банкрутства.

Умови невизначеності вносять свої корективи в стратегічне управління прибутком банку (рисунок 1.5).

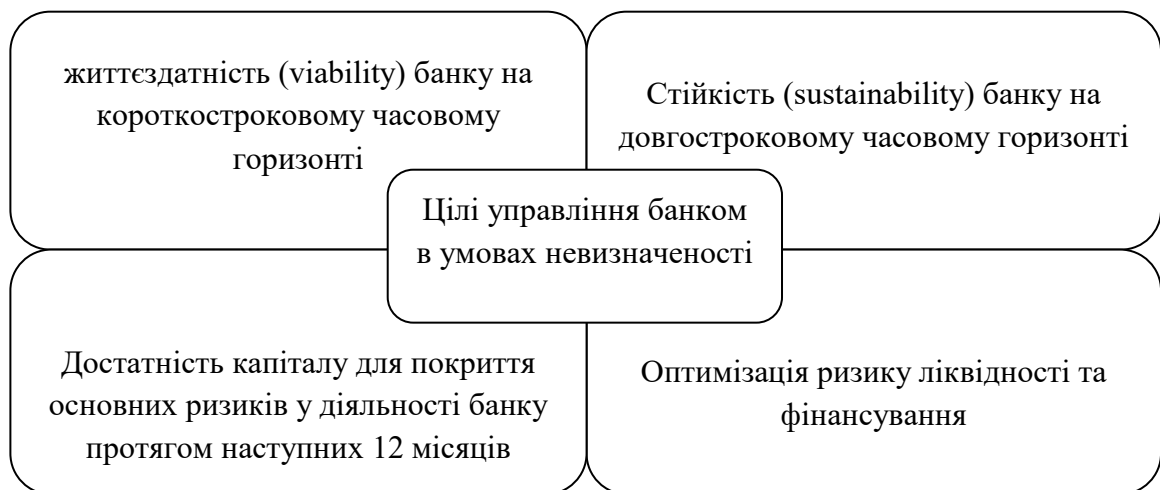

Рисунок 1.5 – Стратегічні цілі управління прибутком банку в умовах невизначеності [10]

Ціль життєдіяльності банку являє собою забезпечення сталої здатності генерувати допустимий рівень доходів протягом наступних шести місяців. Відповідно стійкість банку спрямована на забезпечення сталої здатності генерувати допустимий рівень доходів протягом щонайменше наступних 3-х років.

Планування прибутку розділяють на наступні напрямки:

- формування планового балансу доходів та витрат у межах певного бізнес-напрямку;
- планування на основі балансу достатньої процентної маржі;
- складання кошторисів доходів та витрат банківської установи;
- створення прогнозу норми прибутку на активи та капітал.

До основних планів формування, розподілу та використання прибутку банку слід віднести план доходів та витрат банку, поточний план надходження та використання грошових коштів банку і план формування та використання фінансових ресурсів.

Згідно системи оперативного планування передбачається розробка бюджетів, в яких оптимізуються витрати та їх структура для досягнення потрібних для банку фінансових результатів, а також конкретизуються завдання фінансової діяльності періодом до одного кварталу. Такий період планування пояснюється тим, що необхідно точно спрогнозувати зовнішні та внутрішні фактори, що впливають на формування бюджетів. Оперативні фінансові плани розробляють вищезазначені центри відповідальності.

Варто зазначити, що за обраною стратегією співвідношення ризику та доходу визначається процентна політика банку.

Консервативний підхід передбачає зменшення процентної ставки за залученими ресурсами, що дозволяє збільшити прибутковість, але зменшити обсяги ресурсів. Даний підхід актуальний для великих банків.

Згідно агресивного типу процентні ставки піднімаються, а отже зменшується діапазон клієнтів. Завдяки цьому підходу банк має можливість наростити ресурсну базу, але є ризик зменшення прибутковості банку через надвисокі процентні ставки.

Поміrkований тип передбачає гнучкість управління процентними ставками залежно від обсягів та строків залучення, тобто враховує кон'юктуру ринку.

Одним із інструментів управління прибутком банку також є контроль. Фінансовий контроль прибутку являє собою систему внутрішнього контролю, яка спрямована на найбільш пріоритетні напрямки діяльності банку, що стосуються

управління прибутку, та передбачає порівняння і своєчасне виявлення відхилень показників фінансових результатів від передбачуваних планами та бюджетами, а також в разі необхідності вплив і коригування окремих показників та цілей діяльності банку.

Як і планування, контроль поділяється на:

- стратегічний контроль, сферою якого є фінансова політика в цілому і її цільові показники. Основним періодом контролю може бути рік або квартал;
- поточний контроль, який передбачає виявлення відхилень в поточних фінансових планах періодом на квартал або місяць;
- оперативний контроль, тобто контроль бюджетів строком місяць або тиждень.

Важливого значення щодо визначення критичності відхилень набуває ранжування показників за ступенем значущості. Це дозволяє оцінити їх вплив на прибуток та розробити план корегування для тих показників, які впливають на прибуток найсильніше.

Окрім вищезазначеного ранжування фінансових показників встановлюється допустима межа відхилень та їх причини. Так, у разі, якщо причина контрольована (не залежить від зовнішніх факторів), визначається, чи виникла вона внаслідок помилки в складанні плану, чи безпосередньо в процесі його реалізації.

Отже, організаційне та інформаційне забезпечення управління формуванням прибутку банку формується відповідно до завдань, які банк ставить перед собою у поточному періоді. Для ефективного оперативного планування необхідно забезпечити функціонування центрів відповідальності, конкретизувати доходи та витрати банку згідно статей бюджету, розрахувати планові показники цих статей бюджету на основі глибокого аналізу результатів попереднього періоду з врахуванням сильних та слабких сторін фінансової діяльності і забезпечити безперервний характер процесу оперативного планування. Зосередити увагу на проблемних аспектах діяльності банку та вчасно прийняти відповідні рішення на основі системи моніторингу показників в свою чергу дозволяє контроль за фінансовими показниками.

1.3 Методологія управління формуванням прибутку банку

Основний результат у дослідженні формування прибутку банку полягає у підвищенні ефективності управління ним та його максимізації. Переоцінити значення аналізу формування прибутку неможливо, адже саме він дозволяє знайти правильні підходи до його управління на основі визначення факторів впливу, оцінки фінансової стійкості та дослідження тенденцій розвитку банківської установи в цілому.

Згідно з узагальнюючим підходом усі методи аналізу прибутку банків можна поділити на три основні групи (рисунок 1.6).

Рисунок 1.6 – Класифікація методів аналізу формування прибутку банку [8]

Найбільш часто застосовується метод коефіцієнтів. Перша підгрупа, а саме якісні методи структурного аналізу, застосовується як експертна оцінка на основі дослідження фінансової звітності банківської установи. Інший метод є протилежним до якісного і полягає у розрахунку переліку коефіцієнтів, що характеризують фінансовий результат банку (додаток Ж).

Загалом коефіцієнтний метод дозволяє розрахувати параметри, які характеризують різні види діяльності банку щодо формування та використання прибутку.

Останнім часом стрімкого поширення набули рейтингові методи аналізу формування прибутку. Ці методи використовують для визначення перспектив та напрямів розвитку банківської установи, а кредитори та клієнти банків отримують можливість обрати установу для утримання своїх коштів.

Інсайдерські методи оцінки фінансових результатів банку полягають у дослідженні їхніх аспектів безпосередньо всередині установи, тобто даний метод доступний лише для наближених до банку осіб.

Дистанційний метод в Україні базується на рейтинговій системі CAMELS, яку використовує НБУ на підставі Положення про порядок визначення рейтингових оцінок за рейтинговою системою CAMELS № 171 [33]. До переваг даного методу слід віднести відображення реального стану справ у банківській системі. Недоліками є те, що подібні методи не завжди дають змогу передбачити зміни фінансової стійкості банків, які впливають на прибуток.

Економіко-статистичні методи вважаються найбільш точними та використовуються для визначення факторів впливу на прибуток та надання пропозицій щодо напрямів його максимізації. Фактори, що впливають на формування прибутку, звичайно не обмежуються лише доходами та витратами. Дуже важливими факторами, що обумовлюють суму прибутку до оподаткування, є: рентабельність доходу; рівень ефективності використання активів банку; мультиплікативний ефект капіталу [8].

На основі визначення впливу цих факторів побудована трьохфакторна модель Дюпона:

$$ROA = \frac{ЧП}{Д} \cdot \frac{Д}{A_{сер}} \cdot \frac{A_{сер}}{К} \quad (1.1)$$

Де $A_{сер}$ – середньорічний рівень активів;

Д – доходи банку;

ЧП – чистий прибуток;

К – власний капітал.

Чотирьохфакторна модель, яку ще називають мультиплікаційною, додає також фактор впливу власного капіталу. З урахуванням даної моделі формула виглядає наступним чином:

$$ROA = K \cdot \frac{ЧП}{Д} \cdot \frac{Д}{A_{сер}} \cdot \frac{A_{сер}}{К} \quad (1.2)$$

Рентабельність доходу визначає ефективність управління витратами, у той час як рівень ефективності використання активів відображає політику управління активами та доходами банку. Мультиплікатор капіталу в свою чергу показує максимальну здатність банку залучати депозити і видавати кредити у розрахунку на одну грошову одиницю капіталу. Даний показник є найбільшим за значенням серед вказаних, але чим більше його значення, тим більша вірогідність банкрутства банку. Надмірно низьке значення мультиплікатора капіталу може бути свідченням надмірного обсягу активів, що також є однією з ознак ризику.

При побудові системи аналізу фінансових результатів повинні вирішуватися завдання, вказані на рисунку 1.7.

Важливо зосередити увагу і на стрес-тестуванні. Цей метод дає змогу оцінити результати діяльності підприємства під впливом низки несприятливих факторів, що відносяться до шокових, але імовірних подій. Даний метод є надійним та комплексним з точки зору впливу тих чи інших факторів та визначає їх кількісний вплив, проте є досить трудомістким (деякі банки навіть створюють спеціальні підрозділи для його проведення).

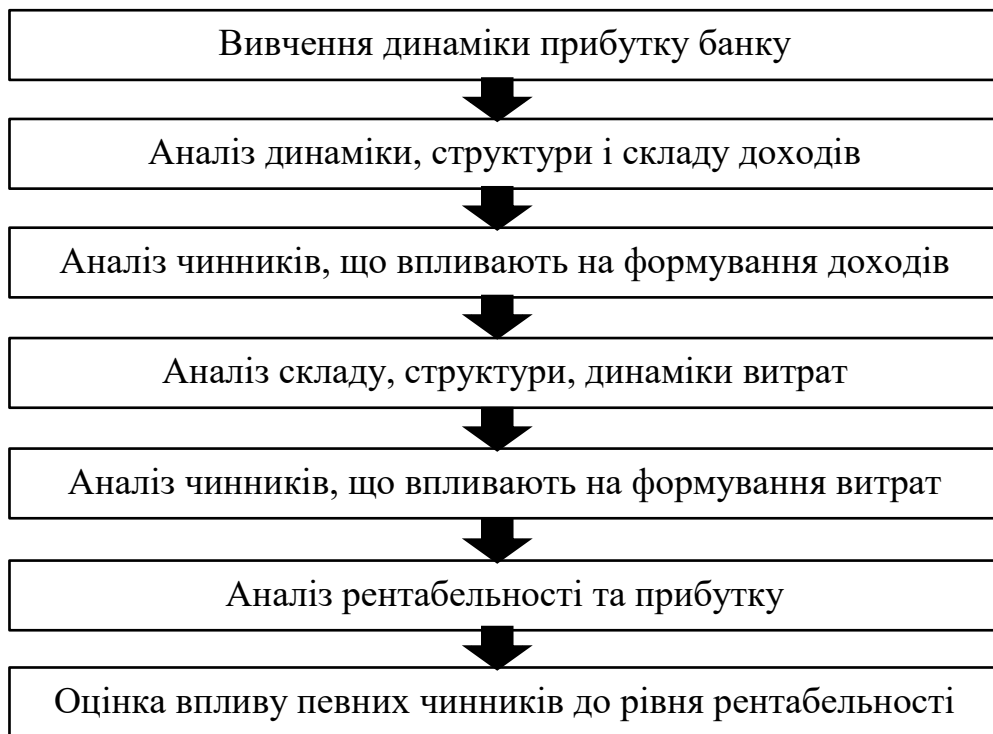

Рисунок 1.7 – Завдання системи аналізу фінансових результатів (розроблено автором)

Отже, кожен з методів фінансового аналізу має як свої переваги, так і недоліки, тому по ходу аналізу формування прибутку банку доцільно комбінувати їх для отримання більш точного результату. Застосування керівництвом банку одного методу або методів однієї групи є недостатнім та може призвести до недостовірних практичних висновків, тому їх поєднання та систематизація вкрай важливі для комплексного та ефективного аналізування прибутку банку.

2 ОЦІНКА УПРАВЛІННЯ ФОРМУВАННЯМ ПРИБУТКУ БАНКУ І ШЛЯХИ ЙОГО УДОСКОНАЛЕННЯ

2.1 Порівняльна оцінка фінансових результатів діяльності банків України

Фінансовий результат, який відображає формування прибутку банку, є одним з найважливіших показників його діяльності та надає комплексну оцінку ефективності банківської діяльності. Це також можна сказати і про банківську систему в цілому. Основні показники, що стосуються результатів діяльності банківського сектору України, наведено у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 – Показники результатів діяльності банківського сектору України з 2018 по 2022 роки, млн грн [26]

Показник	Рік					Частка, %	
	2018	2019	2020	2021	2022	2018 р.	2022 р.
ДОХОДИ	204 554	243 102	250 171	273 863	357 617	100	100
процентні доходи	140 803	152 954	147 743	168 746	217 085	69	61
комісійні доходи	50 969	62 057	70 640	93 162	85 578	25	24
результат від переоцінки та від операцій купівлі-продажу	1 853	16 225	21 507	-77	43 470	1	12
ін. операційні доходи	8 589	8 147	6 813	7 488	8 217	4	2
ін. доходи	1 809	2 809	2 705	3 175	2 413	1	1
повернення списаних активів	532	909	763	1 370	853	0	0
ВИТРАТИ	182 215	184 746	210 445	196 488	334 828	100	100
процентні витрати	67 760	74 062	62 895	51 097	65 358	37	20
комісійні витрати	13 159	18 096	24 132	35 186	35 442	7	11
Інші операційні витрати	16 800	11 790	16 405	18 244	17 939	9	5
загальні адміністративні витрати	53 670	62 936	69 437	78 293	82 359	29	25
інші витрати	2 011	2 379	2 728	3 855	5 951	1	2
відрахування в резерв	23 758	10 714	31 037	3 448	120 163	13	36
податок на прибуток	5 057	4 769	3 811	6 364	7 617	3	2
чистий прибуток/збиток	22 339	58 356	39 727	77 376	22 788	x	x

Аналізуючи основні фінансові результати банківської діяльності України, варто звернути увагу на те, що фінансовий результат банків за 2022 рік складає 22788 млн грн, що ненабагато перевищує прибуток всіх банків у 2018 році. Це пояснюється переважанням темпів зростання доходів банків над темповими показниками збільшення обсягів їх видатків. Більше половини прибутків за 2022 рік забезпечив АТ КБ «Приватбанк». У 2022 році значно зросли доходи та витрати банків, причому темп росту витрат був більшим, що видно по зменшенні чистого фінансового результату. Загалом діяльність банків за період аналізу було прибутковою, причому його рівень падав лише у роки виникнення тих чи інших кризових явищ (2020 та 2022 рр.).

Найбільшу питому вагу у структурі доходів банківської діяльності за період аналізу було забезпечено процентними та комісійними доходами. Щодо складових доходів, то тут різко зріс чистий процентний дохід, що пояснюється значним припливом ліквідних ресурсів та вкладенням їх у активи (в основному ОВДП) з вищою, ніж у 2021 році, дохідністю. Стабільний попит на банківські послуги також спричинив ріст комісійних доходів. Від переоцінки та від операцій купівлі-продажу банківська система отримала понад 43 млн грн доходів.

Видаткова частина формувалася переважно за рахунок процентних, загальних адміністративних та комісійних витрат та резервів. При цьому у 2022 році значно зросла сума відрахувань у резерви під понесені та очікувані збитки внаслідок війни.

Наступним кроком буде розгляд основних показників прибутковості банківської системи (рисунок 2.1).

Так, за 5 аналізованих періодів темп приросту чистої процентної маржі склав 20 %. Це свідчить про збільшення здатності банківської системи в цілому генерувати процентний дохід з використанням загальних активів. Щодо коефіцієнту рентабельності активів (ROA), то у 2022 році він впав на 3% через зменшення прибутку та приріст активів (зокрема вкладень в ОВДП). Рентабельність акціонерного капіталу (ROE) у 2022 році впала майже у 3 рази порівняно з попереднім роком. Що стосується прибутковості витрат, то цей

показник мав найбільше значення у 2021 році і зазнав найбільш стрімкого падіння серед досліджуваних показників у 2022 році через значно більші темпи зростання витрат порівняно з доходами банківської системи.

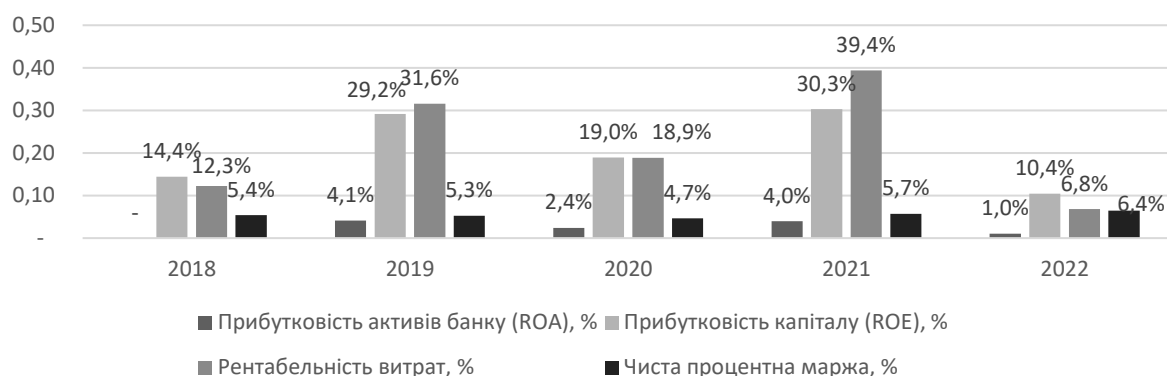

Рисунок 2.1 – Основні показники прибутковості банківської системи (розраховано автором на основі [26])

Отже, у 2022 році показники прибутковості банківської системи за винятком чистої процентної маржі впали, що спричинено значним зростанням відрахувань у резерви у зв'язку з війною, а процентні доходи в свою чергу мали позитивну динаміку, що зберегло операційну ефективність банківської системи та сприяло формуванню певного рівня прибутку.

Таблиця 2.2 – Рейтинг банків за рівнем прибутку станом на вересень 2023 року [34]

Місце	Назва банку	Млрд грн
1	АТ КБ «ПриватБанк»	43,37
2	АТ «Ощадбанк»	14,18
3	АТ «Райффайзен Банк»	6,14
4	АТ «ПУМБ»	5,68
5	АТ «УкрСиббанк»	5,66
6	АТ «СЕНС БАНК»	5,58
7	АТ «ОТП Банк»	4,75
8	АТ «Сітібанк»	4,23
9	АТ «Укрексімбанк»	3,59
10	АБ «Укргазбанк»	2,92

Отже, фінансовий результат АТ КБ «Приватбанк» є найбільшим з-поміж усіх банків України. Щодо 2022 року, то прибуток Приватбанку зміг в більшій мірі не допустити збитковості банківської системи в цілому (за 4 квартал 2022 року Приватбанк отримав 16 млрд грн прибутку, у той час як банківська система, не в останню чергу через енергетичний колапс, отримала збиток у розмірі одного мільярда).

2.2 Особливості оцінки управління формуванням прибутку АТ КБ «Приватбанк»

АТ КБ «ПриватБанк» на банківському ринку працює із 1992 року, є одним із провідних та найінноваційних банків України. Єдиним акціонером ПриватБанку є Кабінет Міністрів України, якому припадає 100 % акцій банку. З 2017 р. держава в особі Міністерства фінансів України здобула права власності на 100 % акцій банку.

Важливо приділити увагу розрахунку показників на мікроекономічному рівні у розрізі одного системно важливого для України банку, яким є АТ КБ «Приватбанк». Першочергово проаналізуємо фінансові результати даного банку (табл. 2.2).

Таблиця 2.3 – Фінансові результати АТ КБ «Приватбанк» за 2018–2022 рр., млн грн [41]

Показник	Рік					Темп приросту, %	
	2018	2019	2020	2021	2022	2022/2018	2022/2021
Процентні доходи	30 754	33 841	33 563	35 854	43 686	42	22
Процентні витрати	14 002	14 174	11 961	6 537	3 768	-73	-42
Чистий процентний дохід	16 752	19 667	21 602	29 317	39 918	138	36
ЧПД після вирахування збитку на зменшення корисності	10 663	19 663	19 831	28 461	24 522	130	-14
Комісійні доходи	19 590	24 575	27 649	35 057	32 965	68	-6
Комісійні витрати	4 402	6 386	8 888	11 840	12 505	184	6

Продовження табл. 2.3

Показник	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2022/2018	2022/2021
Чистий комісійний дохід	15 188	18 189	18 761	23 217	20 460	35	-12
Торговий результат	-1 655	1 067	18 900	-5 281	17 649	x	x
Переоцінка іноземної валюти	1 145	6 510	- 7 460	1 017	-7 760	x	x
Створення (розформування) резерву під юридичні ризики	-	-387	-8 577	6 464	-885	x	x
Адміністративні та операційні витрати	13 988	14 428	18 006	19 899	21 654	55	9
Інші доходи	1 457	2 113	1 090	1 286	2 815	93	119
Прибуток до оподаткування	12 789	32 609	24 296	35 067	34 672	171	-1
Чистий прибуток	12 798	32 609	24 302	35 050	30 198	136	-14

Згідно даних таблиці, діяльність АТ КБ «Приватбанк» за аналізований період була достатньо динамічна. Через досить масштабні для вітчизняної економіки економічні кризи прибуток банку в 2020 та 2022 роках впав порівняно з попереднім періодом. Саме тому не можна виокремити тенденцію щодо збільшення чи зменшення прибутку з часом.

Для візуалізації представимо на графіку динаміку основних надходжень банку за аналізований період (рис. 2.2).

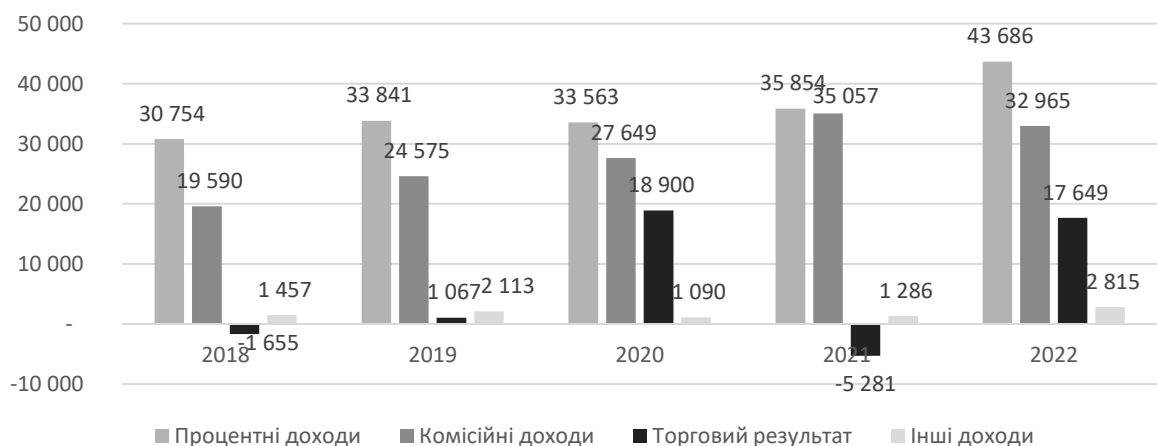

Рисунок 2.2 – Динаміка основних надходжень АТ КБ «Приватбанк» за 2018-2022 рр., млн грн (розраховано автором на основі [41])

Починаючи з 2016 року (після націоналізації) Приватбанк є системно важливим державним банком. З 2018 по 2019 рік прибуток зріс більш ніж у 2,5 рази. У 2020 році під час ковідних обмежень процентні доходи та витрати залишались більш менш стабільними, а комісійний прибуток навіть зріс. Також значно збільшилась сума прибутку від торгової діяльності. Проте через коливання валюти збільшились витрати на її переоцінку, а також зросла сума відрахувань у резерви під юридичні ризики. Стабілізувати витрати банк зміг у 2021 році, проте за торговими операціями з фінансовими інструментами отримав збиток. Щодо останнього року, то процентні доходи зросли майже на 22 % не в останню чергу завдяки участі у державних програмах кредитування. Відчутно на формування прибутку вплинув результат від торгової діяльності, що в більшості є наслідком операцій з іноземною валютою та фінансовими інструментами. Як і в минулий кризовий період, у 2022 році зросли витрати з переоцінки валюти. Але прибуток в цьому році не зазнав такого стрімкого падіння, як прибуток банківської системи в цілому.

Процентні доходи та витрати є одним із основних показників операційної діяльності банку, а сам чистий процентний дохід значно зріс за аналізовані 5 років, тому його структуру більш детально зображено у таблиці 2.3.

Таблиця 2.4 – Структура та динаміка процентних доходів АТ КБ «Приватбанк» [41]

Показник	Частка, %					Темп приросту, %	
	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2022/2018	2022/2021
Кредити та аванси фізичним особам	51,8	56,2	53,3	50,1	35,8	-1,9	-12,9
Інвестиційні цінні папери за СВІСД	20,8	20,1	21,4	26,8	29,1	98,7	32,5
Кредити та аванси банкам	1,0	1,3	4,3	3,3	15,7	2163,0	476,2
Кредити підприємствам МСП	3,6	3,7	3,5	5,1	6,4	153,2	53,3
Кредити та аванси юридичним особам	5,1	2,5	1,9	0,7	1,2	-66,8	119,7
ГК та їх еквіваленти	0,3	0,3	0,1	0,0	0,8	345,5	6760,0
Інвестиційні цінні папери за АС	2,6	1,6	0,6	0,2	0,0	-97,5	-63,6

Продовження табл. 2.4

Показник	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2022/2018	2022/2021
Інші процентні доходи	14,8	14,4	14,9	13,9	10,9	5,1	-4,1
Всього процентних доходів	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	42,0	21,8

Як свідчать дані таблиці понад половину процентних надходжень становили кредити та аванси фізичним особам, але у 2022 році їх частка зменшилась. Банк значно збільшив масштаби діяльності на міжбанківському ринку за 2022 рік. На понад 30 % зріс дохід від торгівлі інвестиційними цінними паперами. У той же час майже на 15 % зменшилась частка доходів за кредитуванням фізичних осіб, що говорить про пріоритетність діяльності на фондовому ринку.

Динаміка процентних витрат в більшості залежить від портфеля коштів клієнтів, сума який кожен рік зменшується (рис. 2.3).

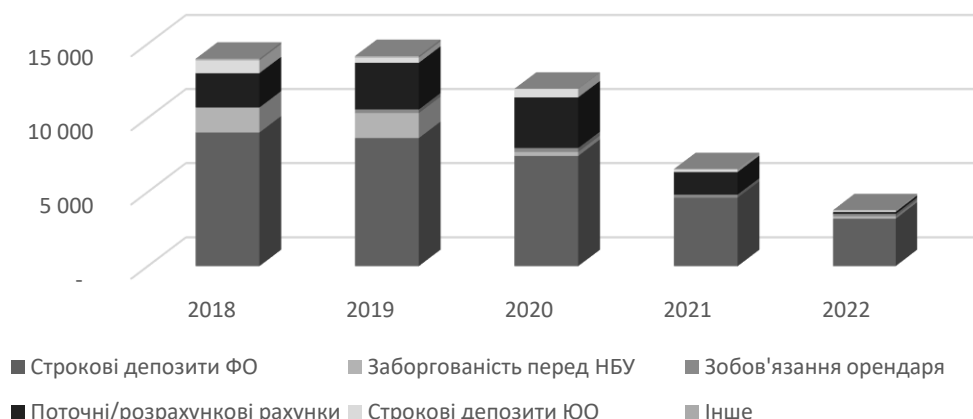

Рисунок 2.3 – Структура та динаміка процентних витрат АТ КБ «Приватбанк», млн грн [41]

Банк з кожним роком зменшує свої процентні витрати. За 2022 рік зросла частка строкових депозитів за рахунок зменшення інших статей витрат, зокрема за поточними рахунками. Це пов'язано з низькими ставками по депозитам через відсутність потреби у залученні додаткових ресурсів. Так як банки наразі працюють в умовах надлишкової ліквідності, вони розмішують цю ліквідність у НБУ, за що отримують нараховані відсотки.

Основні показники прибутковості АТ КБ «Приватбанк» та їх динаміку зазначено на рисунку 2.4.

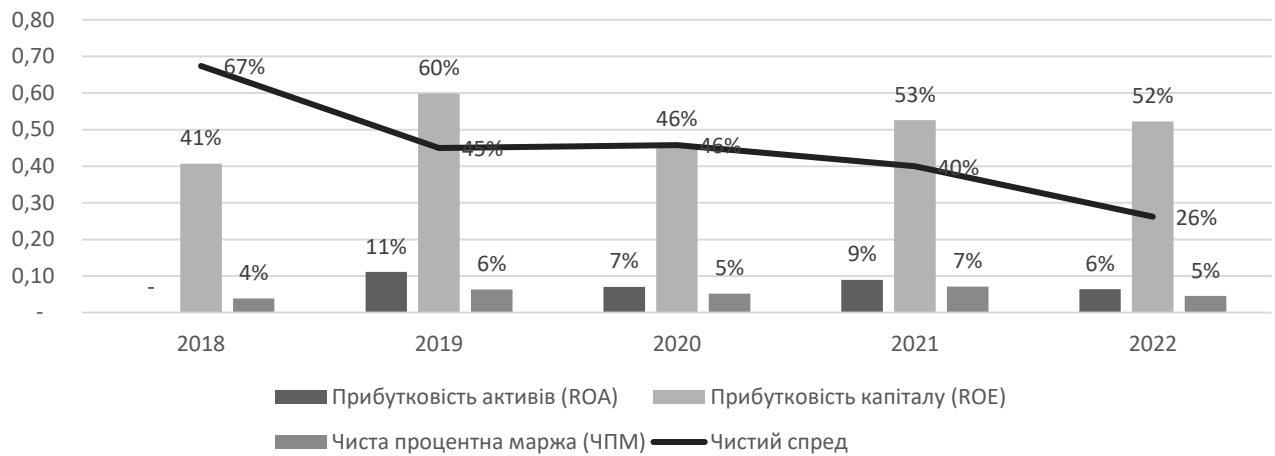

Рисунок 2.4 – Основні показники прибутковості Приватбанку [41]

Порівнюючи за 2019 роком, на 5 % зменшилась прибутковість активів, а отже погіршилась ефективність їх використання. Тим не менш, даний показник, як і інші показники на графіку, відповідають нормативним значенням. Рентабельність капіталу є одним із найстабільніших показників прибутковості і у 2022 році. Попри зменшення чистого прибутку зменшився і власний капітал банківської установи. Зокрема це пов'язано з тим, що банк здійснив виплати дивідендів (кошти пішли на користь державного бюджету). Чистий спред та маржа також попри погіршення залишаються в межах норми. Так, перший показник демонструє різницю між ставками за активними й пасивними операціями. ЧПМ в свою чергу коливалася у межах 4-7 % за 5 досліджуваних років, і у 2022 році становила 5 %. Незначне її зменшення пов'язано з тим, що активи зростали більшими темпами, ніж чистий процентний дохід.

Отже, що не дивлячись на більш руйнівні наслідки кризи 2022 року у порівнянні з 2020 роком, банк зміг пристосуватися до нових умов невизначеності, не в останню чергу, завдяки ефективному управлінню активами і пасивами та участі у державних програмах. Чистий прибуток Приватбанку є максимальним фінансовим результатом з-поміж усіх банків України. Загалом це є свідченням

гнучкості, стресостійкості та адаптивності стратегії управління прибутком банківської установи. Довіра клієнтів, оперативність в реагуванні на нові виклики та участь у державних програмах значно посилюють ефективність та вплив Приватбанку на банківську систему України.

2.3 Основні напрями удосконалення системи управління прибутком в АТ КБ «Приватбанк»

Мінливість зовнішнього середовища потребує всебічного та постійного його аналізу. Необхідним є проведення аналізу зовнішнього та внутрішнього середовища АТ КБ «Приватбанк» (табл. 2.5).

Таблиця 2.5 – SWOT-аналіз АТКБ «Приватбанк»

Сильні сторони (S)	Можливості (O)
<ul style="list-style-type: none"> - Провідний банк України - Висока кваліфікація персоналу - Високотехнологічний сервіс - Власне програмне забезпечення - Надання широкого асортименту послуг - Досвід функціонування 	<ul style="list-style-type: none"> - Розширення діяльності на ринку - Удосконалення системи управління прибутком - Застосування міжнародного досвіду - Підтримка контакту з міжнародними організаціями
Слабкі сторони (W)	Загрози (T)
<ul style="list-style-type: none"> - Негативні чутки - Часта зміна персоналу на низьких посадах - Велика організаційна структура - Стресовий характер роботи - Низька зацікавленість звичайних співробітників у розвитку банку 	<ul style="list-style-type: none"> - Збільшення конкуренції інших банків - Нестабільна політико-економічна ситуація - Ріст інфляції та процентних ставок - Зменшення платоспроможності населення - Різкі зміни у законодавстві

Відповідно до таблиці поле SO має потребу у розвитку сильних сторін банку, таких як:

- розвиток інноваційних та нових продуктів;
- розширення клієнтської бази та утримання вже існуючих клієнтів;
- збільшення обсягів операцій з бізнесом;

- поширення актуальної та нової інформації про свої послуги.

Поле ST має підхід з використанням сильних сторін, які повинні мінімізувати вплив загроз зовнішнього середовища завдяки:

- заходам стимулювання економічної діяльності (підвищення депозитних ставок, оптимізація системи кеш-беку тощо);

- зниженню ризику операцій з клієнтами з використанням великої інформаційної бази про клієнтів;

- популяризації основних переваг банку, таких як досвід роботи та надійність.

Поле WO надає можливість подолати слабкі сторони банку з використанням можливостей, наприклад:

- розробка системи нематеріального заохочення персоналу банку та організація корпоративних заходів;

- координація та розуміння потреб клієнтів;

- розповсюдження інформації про послуги та вигоду від них, а також акцентування на надійності банку.

Поле WT має на маті передбачення загроз та усунення слабкостей банку:

- розроблення гнучкої стратегії управління формуванням прибутку або її удосконалення відповідно до зовнішніх умов;

- залучення більш досвідченого персоналу на низькі посади;

- розвиток зовнішньоекономічної діяльності.

В підтвердження проведеного SWOT-аналізу було визначено ступінь впливу факторів на прибуток банку.

Залежність прибутку від факторів визначається завдяки мультиплікативній 4-факторній моделі:

$$\Pi = K \times Da \times Mk \times Rd, \quad (2.1)$$

де K – капітал;

Da – дохідність активів;

Mk – мультиплікатор капіталу;

Rd – рентабельність доходу.

Таблиця 2.6 – Факторний аналіз чистого прибутку АТ КБ «Приватбанк»,
млн грн

Вплив фактора на чистий прибуток	2020 р.	2021 р.	2022 р.
Чистий прибуток (зміна)	- 8 307	10 748	- 4 852
ЧПк	- 1 019	6 344	- 4 644
ЧПда	390	- 4 088	435
ЧПмк	6 899	- 2 712	11 880
ЧПрд	- 14 577	11 204	- 12 522

Отже, за 2021 рік чистий прибуток зріс за рахунок збільшення показника рентабельності доходу та збільшення власного капіталу банку. Згідно даним 2022 року відбулось зменшення чистого прибутку в основному за рахунок падіння рівня рентабельності доходу та капіталу. В той же час темпи його падіння зменшив показник мультиплікатора капіталу. Тобто найбільш позитивно за 2022 рік на прибуток вплинув фактор приросту активів.

Визначення впливу факторів на формування прибутку банку може бути вирішене завдяки кореляційно-регресійному аналізу. Так, теорія кореляції передбачає визначення теоретичної форми зв'язку (регресійний аналіз) та вимірювання щільності зв'язку (кореляційний аналіз).

Для вирішення поставленої задачі буде використано метод найменших квадратів, а саме лінійну багатофакторну модель, вихідне значення якої має наступний вигляд:

$$y = a_0 + a_1x_1 + a_2x_2 + \dots + a_mx_m \quad (2.2)$$

Щоб визначити вплив ресурсної бази на формування прибутку АТ КБ «Приватбанк», було обрано такі фактори:

- процентні доходи (X1);
- кредити клієнтам (X2);
- власний капітал (X3).

На наступному етапі було сформовано показники для проведення кореляційно-регресійного аналізу.

Таблиця 2.7 – Вхідні дані для проведення кореляційно-регресійного аналізу, млн грн [41]

Рік	Показник			
	У ЧП	X1 процентні доходи	X2 кредити клієнтам	X3 власний капітал
2018	12 798	30 754	50 140	31 464
2019	32 609	33 841	59 544	54 529
2020	24 302	33 563	55 021	52 825
2021	35 050	35 854	68 218	66 615
2022	30 198	43 686	68 084	57 789

Сформовані значення, представлені вище, демонструють нелінійність факторів. Для визначення кореляції безпосередньо між факторами було створено кореляційну мапу за допомогою точкової діаграми (рис. 2.5).

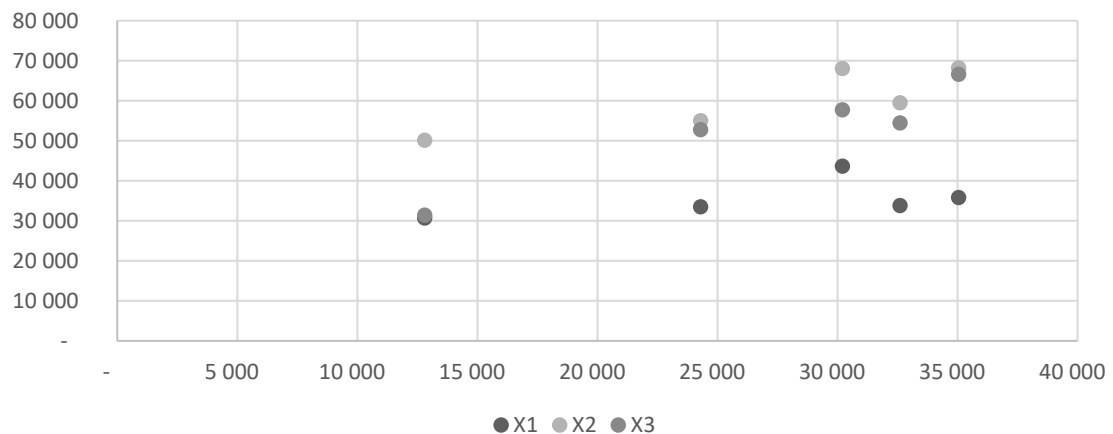

Рисунок 2.5 – Точкова діаграма факторів: процентні доходи, кредити клієнтам та власний капітал

Як видно з рисунка, кореляційний зв'язок між факторами майже відсутній, а отже кореляційно-регресійна модель на даному етапі не буде обґрунтованою. Тому доцільно провести логарифмування факторів з наступним використанням степеневої функції:

$$y = a_0 x_1^{a_1} x_2^{a_2} \dots x_m^{a_m} \quad (2.3)$$

Після логарифмування багатofакторна модель набуває вигляду:

$$\ln y = \ln a_0 + a_1 \ln x_1 + a_2 \ln x_2 + \dots + a_m \ln x_m \quad (2.4)$$

Тоді прологарифмована змінна Y буде виглядати як:

$$V = b_0 + b_1 U_1 + \dots + b_p U_p \quad (2.5)$$

Таблиця 2.8 – Прологарифмовані показники факторної моделі

Показник			
U1	U2	U3	V
10,33	10,82	10,35	9,457
10,42	10,99	10,90	10,39
10,42	10,91	10,87	10,09
10,48	11,13	11,10	10,46
10,68	11,12	10,96	10,31

Після проведення кореляційно-регресійного аналізу даної моделі було виділено наступні коефіцієнти (табл. 2.7).

Таблиця 2.9 – Коефіцієнти регресійного аналізу факторної прологарифмованої моделі

Ознака	Значення
Intercept	-5,98
U1	-0,22
U2	0,406
U3	1,289

Згідно значень даних показників $a_0 = -5,98572$. Функція, що протилежна до логарифму – є експонентою, тому треба зробити перерахунок. Згідно значень, отриманих в Excel, $\text{EXP}(a_0) = 0,00251$. Тоді розраховуємо за наступною формулою:

$$y = a_0 * x_1^{-0,221} * x_2^{0,407} * x_3^{1,289} \quad (2.6)$$

Після отриманих значень маємо перетворену багатofакторну модель (табл. 2.8).

Таблиця 2.10 – Перетворена багатofакторна модель

Рік	Показник			
	X1	X2	X3	Y_MP
2018	30 754	50 140	31 464	13 137
2019	33 841	59 544	54 529	28 025
2020	33 563	55 021	52 825	26 097
2021	35 854	68 218	66 615	37 853
2022	43 686	68 084	57 789	30 146

Проведемо регресійний аналіз даної перетвореної моделі, за результатами якої рівняння регресії отримало наступного вигляду:

$$Y = -12691,8 - 0,31997 * X1 + 0,35608 * X2 + 0,56375 * X3 \quad (2.7)$$

Підтвердженням обґрунтованості моделі є значення коефіцієнта детермінації ($R^2 = 0,99$). Значення $F=0,03$, отже результат є статистично значимим.

Отримане рівняння вказує на те, що якби всі фактори дорівнювали нулю, значення прибутку було б на межі -12692 млн грн, що говорить про значний вплив факторів на суму прибутку. При зростанні процентного доходу на 1 одиницю виміру (1 млн грн) прибуток банку зменшиться на 320 тис. грн. Збільшення кредитів клієнтам на 1 млн грн збільшить прибуток на 356 тис грн, а збільшення на 1 од. власного капіталу призведе до збільшення прибутку на 0,563 млн грн.

В цілому можна стверджувати, що АТ КБ «Приватбанк» один з небагатьох, хто попри невизначеність зміг прийняти ефективні рішення щодо забезпечення стабільного рівня прибутковості. До цих рішень слід віднести:

- впровадження нових кредитних програм, які користувалися найбільшим попитом населення серед усіх банків України. Сюди також входить модернізація кредитної діяльності, наприклад розвиток digital карток;

- автоматизація більшості бізнес-процесів, розвиток організаційної структури та ІТ системи;

- ефективна система ризик-менеджменту (посилення моніторингу, встановлення показників ризик-апетиту та лімітів ризику, додаткові критерії

оцінки, створення нових підрозділів), вчасні заходи щодо пом'якшення втрат від фінансових ризиків (географічна диференціація, додаткові критерії оцінки ризиків та моніторингу якості кредитного портфеля тощо);

- ефективне управління витратами, зокрема обмеження витрат, не пов'язаних із забезпеченням безперервності діяльності;

- участь у державних програмах щодо стримування економічної кризи, зокрема купівля та продаж ОВДП, що дозволяє підтримувати ліквідність за рахунок найменш ризикових операцій та покривати до 50 % від загального обсягу обов'язкового резервування.

Втім з огляду на результати факторного аналізу, можна запропонувати наступні заходи впливу на формування прибутку:

- удосконалити систему виявлення очікуваних кредитних збитків на портфельній основі. За 2022 рік збитки від зменшення корисності процентних доходів склали понад 14 млрд грн, або 36% від усього процентного доходу, а отже прогноз макроекономічних показників відіграє першочергову роль у забезпеченні формування доходу;

- оптимізація операційного ризику та удосконалення продуктів банку, зокрема використання іноземного досвіду щодо методів оцінки та інструментів для управління цим типом ризику;

- активізація кредитної діяльності, постійне оновлення діючих кредитних стандартів відповідно до зовнішніх умов, розвиток програм кредитної підтримки клієнтів і механізмів та інших універсальних продуктів даного напрямку.

- прискорення цифровізації та застосування штучного інтелекту у процесі обробки інформації, автоматизація операцій банку.

Отже, Приватбанк залишається ефективним у плані генерування прибутку та забезпечення стабільності банківської системи в цілому. Банк підтримував баланс між прибутковістю, ліквідністю та ризиком не в останню чергу завдяки торговій діяльності. Також керуючи факторами формування прибутку, зазначеними у процесі аналізу, банк зможе удосконалювати свої процеси діяльності у майбутньому.

ВИСНОВКИ

Прибуток банку є одним із основних показників ефективності даного типу установи. Дано визначення прибутку, згідно якого прибуток банку – це грошовий дохід, отриманий в процесі банківської діяльності, який є різницею між доходами та витратами та є одним з найважливіших показників ефективності функціонування банку, що гарантує стабільний дохід його власників, покриття витрат на операційну діяльність та інвестування в подальший розвиток. Як економічна категорія, прибуток банку відображає його успішність у залученні клієнтів, управлінні ризиками, ефективному використанні ресурсів тощо.

Система управління прибутком банків повинна базуватись на глибокому аналізі результатів попереднього періоду з врахуванням сильних та слабких сторін фінансової діяльності, визначення усіх факторів та ступеня їх впливу і забезпеченні безперервного процесу оперативного планування.

Банківська система України прийняла удар ризиків, спричинених війною, а зростання обсягу дохідних активів та значний приплив ліквідності в банківській сектор дає змогу поступово збільшувати частку банків з прибутком у порівнянні з першою половиною 2022 року. Також стійкість сектору забезпечує стабільність попиту на банківські послуги та збереження довіри населення в цілому. Велику частку процентних доходів забезпечує розміщення коштів банків у депозитних сертифікатах НБУ. Проте прогнозується, що рівень кредитного ризику продовжить зростати. Також зростатимуть норми обов'язкового резервування, які найбільше впливають на приріст витрат банківського сектору. Втім високі операційні доходи все-таки дають можливість багатьом банкам вийти на позитивний фінансовий результат та створити певний буфер для поглинання кредитних ризиків до того, як вони почнуть здійснювати негативний вплив на капітал.

Щодо Приватбанку, то як було зазначено, цей банк є найбільш прибутковим з-поміж усіх банків України та банківська система отримала беззбитковий фінансовий результат 2022 року саме завдяки цій установі. Ефективна діяльність

щодо генерування прибутку навіть у часи блекауту змогла як втримати на плаву банківський сектор, так і стримати погіршення економіки держави.

У процесі аналізу фінансової звітності банку та розрахунку показників прибутковості встановлено, що формуванню чистого прибутку Приватбанку найбільше сприяла підтримка на стабільному рівні процентних надходжень, значний приріст доходів від торгівельної діяльності та оптимізація і стримування витрат навіть попри інфляцію. В результаті проведення ефективної політики та безперервного планування і моніторингу АТ КБ «Приватбанк» є банківською установою з максимальним фінансовим результатом з-поміж усіх банків України.

Проведення факторного аналізу показало, що чистий фінансовий результат зменшився за рахунок падіння показника рентабельності доходу та в меншій мірі власного капіталу. Якщо зниження останнього зумовлено виплатою дивідендів в державний бюджет, то рентабельність доходу в свою чергу впала через скорочення рівня чистого прибутку приблизно на 5 млрд, спричиненого збитками від переоцінки валюти, зменшення корисності та приростом операційних витрат.

Після проведення кореляційно-регресійного аналізу можна стверджувати, що банку набагато вигідніше нарощувати власний капітал. Він дає можливість залучити більше ресурсів на активні операції банку. Зі зростанням суми власного капіталу збільшується і сума кредитів клієнтам. У той же час процентні доходи мають обернену залежність до прибутку. В цілому банку важливо розвиватися як на кредитному ринку, так і на ринку цінних паперів, а також обмежити витрати, не пов'язані із забезпеченням безперервної діяльності, не допустити надмірного зростання операційних витрат.

Банк в цілому має досконалу систему управління ризиками та активно приймає участь у державних програмах. Збільшення витрат за деякими статтями звіту про прибуток або збиток звичайно є наслідком впливу зовнішніх факторів, і Приватбанк завдяки гнучкому оперативному управлінню доходами та витратами зміг мінімізувати їх негативний вплив.

Також зазначено, що важливим у подальшому є активізація кредитної діяльності та розвиток і надання банківських послуг шляхом цифровізації. Одним

із напрямків розвитку кредитування є іпотека, зокрема Приватбанк відіграє провідну роль у популяризації доступних іпотечних кредитів. Варто також зазначити, що активна участь найприбутковішого банку України у державних програмах іде на користь не тільки йому, а й банківському сектору та економіці в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аврамчук Л. Д., Веремійчук К. С. Роль прибутку як внутрішнього джерела розвитку банків в умовах ринкової економіки. *International scientific journal «Grail of Science»* № 22. November, 2022. URL: <https://archive.journal-grail.science/index.php/2710-3056/article/view/683/698>

2. Андросова О. Ф. Конспект лекцій з дисципліни «Аналіз банківської діяльності» для здобувачів вищої освіти за освітнім ступенем «бакалавр» денної та заочної форм навчання спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» (Частина 3) – Запоріжжя: НУ «ЗП», 2019.- 73 с.

3. Асаулук С. А. Суть та роль стратегічного управління прибутком в умовах фінансової нестабільності. *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2019. № 5. С. 87-92

4. База даних Scopus. URL: <https://www.scopus.com/>

5. Базилевич К. С. Економічна сутність прибутку в умовах трансформації економіки. *Формування ринкових відносин в Україні: зб. наук. праць.* – 2007. – № 11. – С. 130–132.

6. Бобиль В. В., Марценюк Л. В., Аберніхіна І. Г. та ін. Сучасна політика управління фінансовими ризиками банку. *Електронний журнал «Ефективна економіка»* 2022. № 6. С. 5.

7. Бондаренко П. В., Бондаренко В. Г., Захаренко О. О. Особливості управління та формування фінансового результату банку. *Підприємство та інновації*. 2020. Вип. 12. URL: <http://ei-journal.in.ua/index.php/journal/article/view/328/322>

8. Вольська, С. П. Порівняльна характеристика методів оцінювання фінансової стійкості банку. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. Випуск 10. Частина 1. С. 178–181.

9. Гайдаржийська О. М., Бондаренко О. М., Івченко М. Ю. Порядок формування і використання прибутку підприємства в бухгалтерському обліку.

Науковий вісник Ужгородського національного університету. Випуск 21, частина 1 – 2018. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/21_1_2018ua/10.pdf

10. Гушло Ю. Ю. Науково-методичні засади стратегічного управління фінансами банку в умовах невизначеності. Дисертація канд. філос. наук. Суми – 2021 рік. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/83803/5/diss_Hushlo.pdf

11. Демчук Н.І. Банківські операції: навч. посіб. Дніпро: Пороги, 2017. 461 с.

12. Добровольська О. В., Сабадин М. О. Теоретико-методичні засади управління прибутковістю комерційного банку. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія: Економічні науки. 2017. Вип. 23(3). С. 111-114. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_23/3/28.pdf

13. Дубина М., Шеремет О. Розвиток електронного банкінгу: світовий та вітчизняний досвід. *Проблеми та перспективи економіки та управління*. 2019. № 2(18). С. 154–162.

14. Житар М. О., Ананьєва Ю. В. Особливості управління фінансовими результатами діяльності банківських установ. *Економічний вісник університету*. 2019. № 40. С. 134-140.

15. Житар М. О., Зелінська В. С. Необанкінг: зарубіжний досвід та українська перспектива. *Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України*. 2019. Випуск 2. С. 81–95.

16. Журавльова Т. О., Макаренко Ю. П., Турова Л. Л., Сірко А. Ю. Фінансовий менеджмент у банку. Навч. посіб. Дніпро : Пороги, 2021. 360 с.

17. Зайцева Л. О. Банківська система України: стан, проблеми розвитку. *Бізнес Інформ: економіка, фінанси, грошовий обіг і кредит*. 2018. № 1. С. 280-285.

18. Катан Л. І., Плахотник М. С. Прибутковість комерційного банку та її підвищення. *Агросвіт*. 2018. № 21, С. 3-6. URL: <https://dspace.dsau.dp.ua/bitstream/123456789/2947/1/2.pdf>

19. Костюк В. А., Дятленко В. Є. Управління доходами та витратами банку, *Гроші, фінанси і кредит*. 2020. № 12. С.150-154.

20. Криклій О. А., Маслак Н. Г. *Управління прибутком банку : монографія.* Суми ДВНЗ «УАБС НБУ», 2008. 136 с.
21. Криклій О. А., Маслак Н. Г., Пожар О. М. *Банківський менеджмент: питання теорії та практики. Монографія.* Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2011. 152 с.
22. Ларіонова К. Л. Теоретичні аспекти управління прибутком банку. *Хмельницький національний університет*, м. Хмельницький. С. 76-79. URL: <http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/8691/1/76-79.pdf>
23. Макаренко Ю. П., Мороховець К. С. Стратегія підвищення прибутковості комерційного банку. *Економіка та держава.* № 11. 2017. С. 60-64.
24. Манько С. О. Оцінка показників фінансової звітності торгового підприємства. *Бухгалтерський облік.* 2009. № 6. С. 451-454
25. Маслак Н. Г. Теоретичні аспекти ефективності банківської діяльності та її оцінки. *Вісник Сумського національного аграрного університету.* 2019. № 2. С. 1–6.
26. Наглядова статистика Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>
27. Онищенко Ю. І. Прибуток як власне внутрішнє джерело управління власним капіталом банку. *Гроші, фінанси та кредит.* 2018. № 1. С. 294-300.
28. Орехова К. В., Королькевич С. Д. Стратегія управління прибутковістю банківської діяльності. *Perspectives of world science and education. Abstracts of II International Scientific and Practical Conference Osaka, Japan. October 2019.* URL: https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2020/06/PERSPECTIVES-OF-WORLD-SCIENCE-AND-EDUCATION_30-31.oct_.19.pdf#page=421
29. Осадчук Ю. М., Вандоляк М.А. Формування та управління фінансовими результатами комерційного банку. *Збірник наукових праць Хмельницького кооперативного торговельно-економічного інституту. Серія «Економічні науки».* №11 – липень 2017.
30. Офіційний сайт Національного банку України URL: [http:// bank.gov.ua](http://bank.gov.ua)
31. Парасій-Вергуненко І.М., Кириленко В.Б., Ларікова Т.В. *Управлінський облік і аналіз у банках: навч. посіб.* К.: КНЕУ, 2012. 644 с.

32. Пась Я.І. Основні показники ефективності управління розвитком банківського бізнесу в Україні. *Науковий вісник херсонського державного університету. Серія економічні науки. 2021. Випуск 4. С. 72 – 80.* Url: <https://ejournal.kspu.edu/index.php/ej/article/view/751/728>

33. Положення про порядок визначення рейтингових оцінок за рейтинговою системою CAMELS. Положення – Національний банк від 08.05.2002 № 171. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0171500-02#Text>

34. Прибутковість української банківської системи. Оpendатабот – веб-портал. URL: <https://opendatabot.ua/open/bank-ranking>

35. Про банки та банківську діяльність: Закон України від 2001, № 5-6, ст.30. Редакція від 29.07.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>

36. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні. Закон України із змінами і доповненнями від 01.07.2018, 2210-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14/ed20180701#Text>

37. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення питань організації корпоративного управління в банках та інших питань функціонування банківської системи. Закон України від 30.06.2021 № 1587-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1587-20#Text>

38. Про затвердження Змін до Інструкції про порядок відображення в бухгалтерському обліку банками України поточних і відстрочених податкових активів та податкових зобов'язань. Правління Національного банку України – постанова № 135. 21 вересня 2020 року. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/law/21092020_135.pdf

39. Сайт Мінфіну. URL: <https://minfin.com.ua/ua/company/privatbank/>

40. Семенов А. Ю., Цирулик С. В. Тенденції розвитку FinTech послуг на світовому та вітчизняному ринках фінансових послуг. *Бізнес Інформ. 2018. № 10. С. 327-334.*

41. Фінансова звітність АТ «Приватбанк». URL: <https://privatbank.ua/about/finansovaja-otchetnost>

42. Core Principles for Effective Banking Supervision. *Basel Committee on Banking Supervision*. 20 March 2012. URL: <https://www.bis.org/publ/bcbs213.pdf>
43. Mangala, D., & Singla, N. (2021). Earnings Management in Banking Industry: A Systematic Review of Literature. *SCMS Journal of Indian Management*, 18(1).
44. Martynova M., Ratnovski L., Vlahu R. Bank Profitability and Risk-Taking. IMF Working Paper. International Monetary Fund, 2015. URL: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2015/wp15249.pdf>
45. Mohammad Sofie A. H., Adler H. M., Bahtiar U. Determinants of Bank Profitability with Size as Moderating Variable. *Journal of Applied Finance & Banking*, vol. 10, no. 1, 2020, 153-166. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/328807721.pdf>
46. Pas Y. I. The management system for the development of banking. *Sepike*. 2018. Editon 20. P. 150-158.
47. Riznyk K. O., Drahan O. O. Directions of improving the efficiency of the bank's profit management. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції магістрантів і молодих вчених «Наукові пошуки молоді у XXI столітті». Біла Церква, 2022. URL: https://science.btsau.edu.ua/sites/default/files/tezy/tezy_econ_17.11.22.pdf#page=131
48. Yehorycheva, S., Gudz, T., Krupka, M., Kolodiziev, O., Tarasevych, N. The role of the banking system in supporting the financial equilibrium of the enterprises: The case of Ukraine. *Bank and Bank system*. 2019, 14 (2), pp. 190-202 URL: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57210148031>
49. Zgarni, A., & Fedhila, H. (2022). Earnings management through real activities versus accounting techniques: literature review. *International Journal of Business Innovation and Research*, 29(3), 285-307.

ДОДАТОК А

ДОСЛІДЖЕННЯ ПОНЯТТЯ «ПРИБУТОК БАНКУ»

Таблиця А.1 – Підходи до визначення сутності поняття «прибуток банку»

Автор	Характеристика
Як бухгалтерська складова	
П(С)БО «Звіт про фінансові результати»[36]	це сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати
Гайдаржийська О. М., Бондаренко О. М., Івченко М. Ю. [9]	чистий (за мінусом податку на прибуток підприємства) фінансовий результат звітного періоду з подальшим його розподілом на певні потреби підприємства, які зазначаються в установчих документах підприємства
Манько С. О. [24]	Приріст або зменшення капіталу організації в процесі фінансово-господарської діяльності за звітний період, який виражається у формі загального прибутку або збитку
Як економічна категорія	
Парасій-Вергуненко І. М. [31]	фінансовий показник результативності діяльності банку, величина якого залежить від трьох основних компонентів: доходів, витрат і податків, сплачених до бюджету
Ларіонова К. Л. [22]	кінцевий фінансовий результат банківської діяльності, який являє собою винагороду за прийняття ризику і виступає критерієм ефективного менеджменту у банку в певний проміжок часу
Криклій О. А., Маслак Н. Г., [20]	виражений у грошовій формі дохід власника на вкладений капітал, плата за працю, за ризик ведення підприємницької діяльності, який є різницею між сукупним доходом і сукупними витратами в процесі здійснення своєї діяльності
Катан Л. І., Плахотник М. С. [18]	Збільшення власного капіталу в результаті фінансово-господарської діяльності, крім вилучень частки засновників із капіталу
Добровольська О. В., Сабанин М. О. [12]	є критерієм доходу власників, які вкладають капітал з ціллю досягнення запланованого соціально-економічного ефекту, але водночас прибуток є і визначеною платнею за ризик здійснення підприємницької праці

ДОДАТОК Б

БІБЛІОГРАФІЧНА МАПА ПОНЯТТЯ «ПРИБУТКОВІСТЬ БАНКУ» [4]

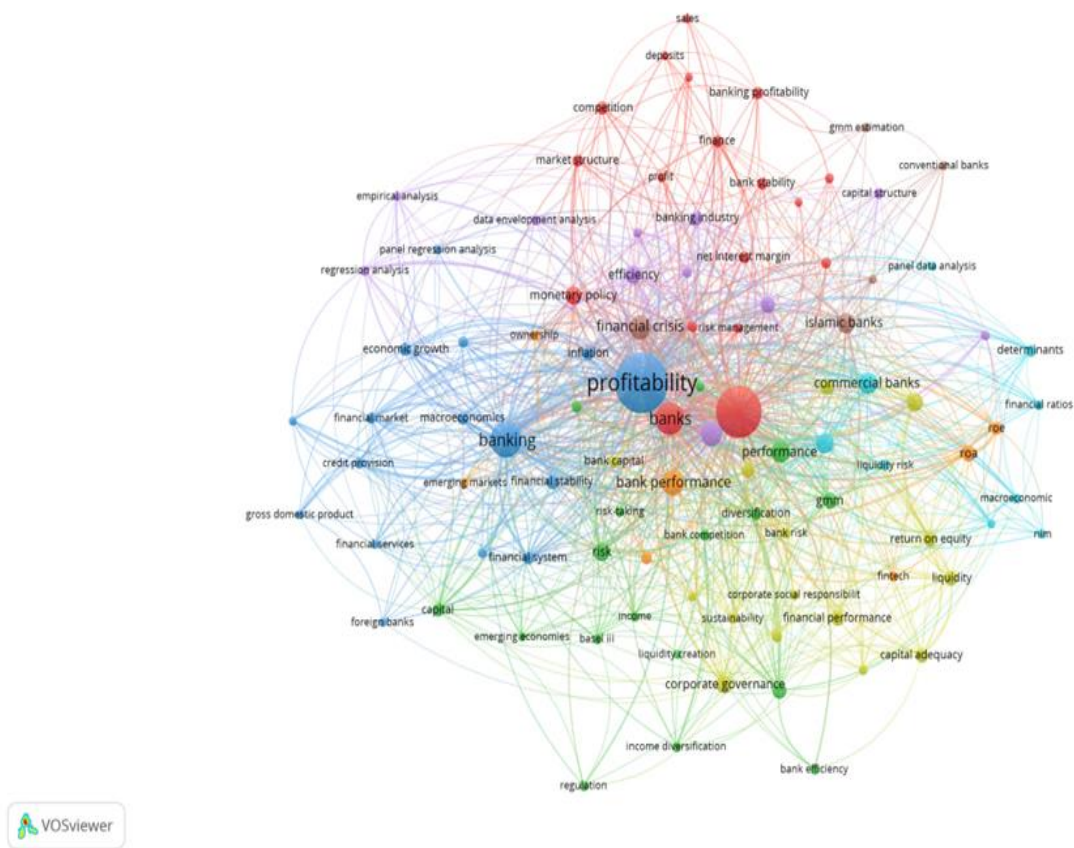

Рисунок Б.1 – Бібліографічна мапа поняття «прибутковість банку»

ДОДАТОК В

ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ПРИБУТОК БАНКУ

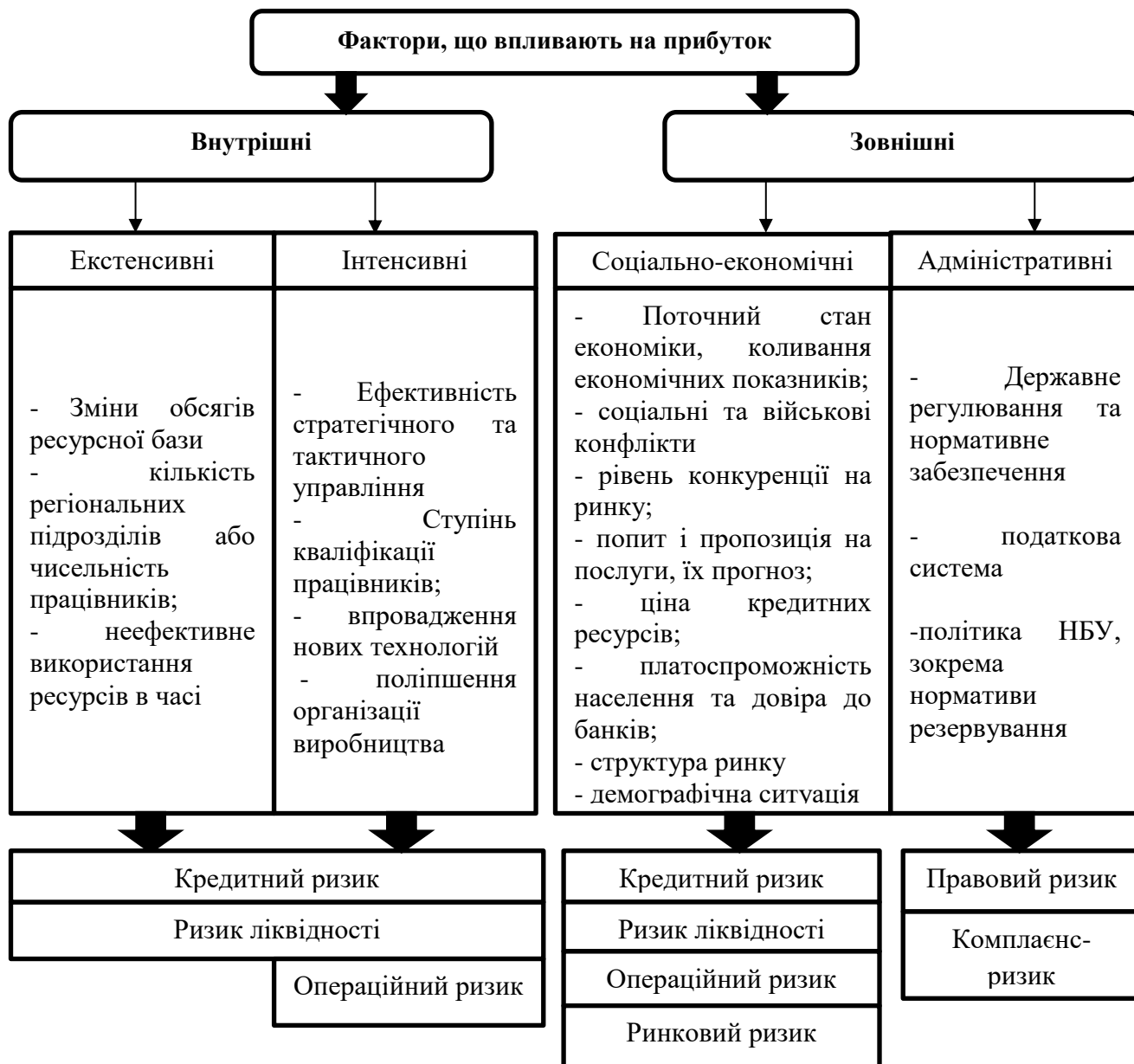

Рисунок В.1 – Фактори впливу на прибуток банку та ризики

ДОДАТОК Г

ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ БАНКУ»

Таблиця Г.1 – Визначення поняття «управління прибутком банку»

Автор	Джерело
Процесний підхід	
Бондаренко П. В. [7]	Процес планування фінансового результату; управління доходами та витратами; аналіз інтегрального показника ефективності управління фінансовим результатом; вибір методів управління позитивним або негативним фінансовим результатом; регулювання та коригування діяльності банку для зростання фінансового результату
Ларіонова К. Л. [22]	Комплексний процес, який спрямований на аналіз, планування, регулювання та контроль формування, використання та розподілу прибутку
Системний підхід	
Добровольська О. В. [12]	Формалізована сукупність критеріїв прийняття управлінських фінансових рішень щодо управління прибутком банку, дотримання яких забезпечує виконання завдань та досягнення цілей, визначених корпоративною стратегією банку
Орехова К. В., Королькевич С. Д. [28]	Непростий багатофункціональний механізм, до якого входять елементи, які функціонують між собою

ДОДАТОК Д СКЛАДОВІ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

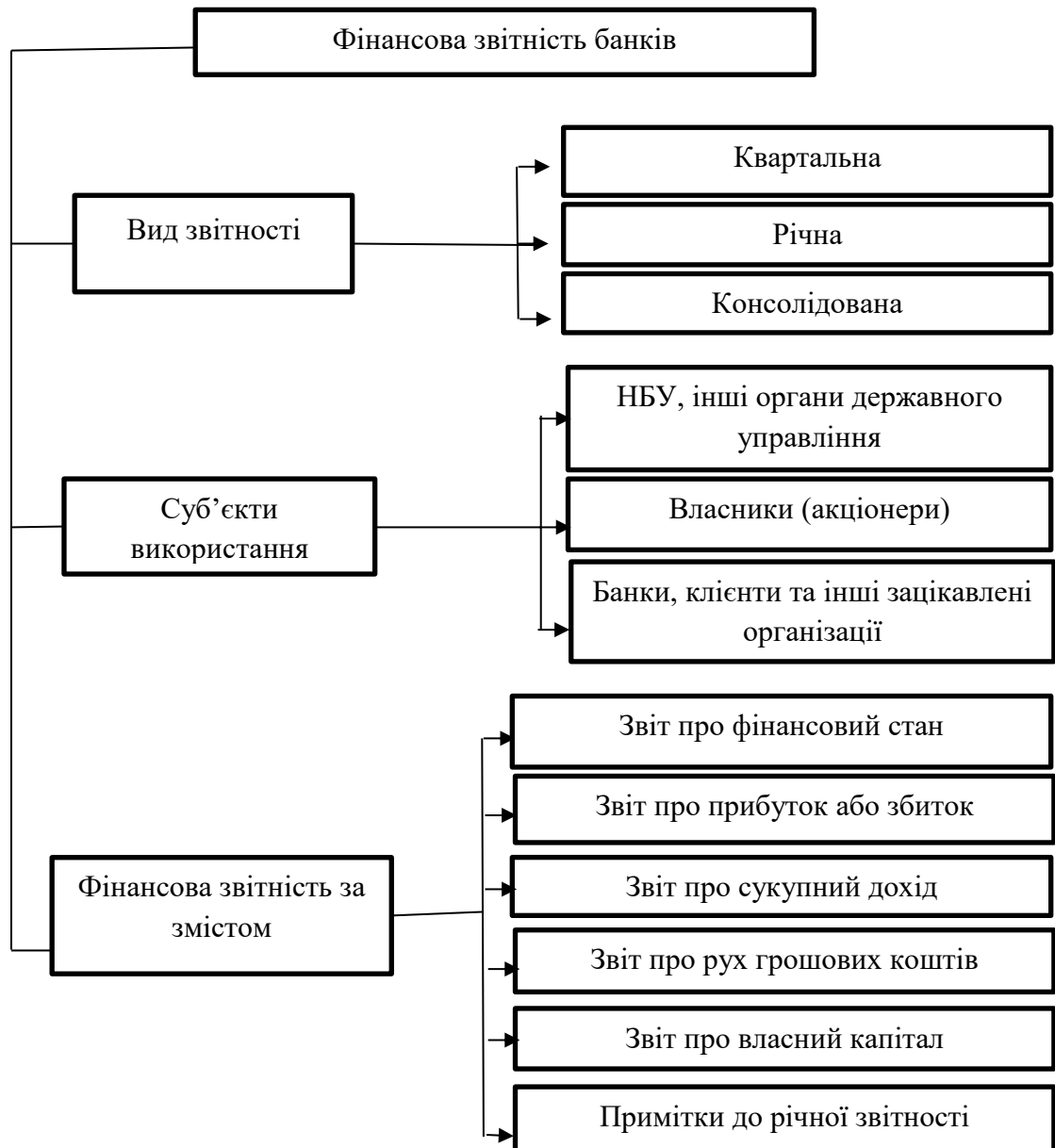

Рисунок Д.1 – Складові фінансової звітності

ДОДАТОК Е
ПОКАЗНИКИ КОЕФІЦІЄНТНОГО АНАЛІЗУ ПРИБУТКУ (розроблено
автором на основі [21], [2])

Таблиця Є.1 – Коефіцієнти аналізу прибутку банку

Показник	Формула	Характеристика
Загальний рівень рентабельності (К)	$\frac{\Pi_6}{Д_з}$	Балансовий прибуток на 1 грн доходу
Рентабельність активів (ROA)	$\frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Середньорічна сума активів}}$	Окупність чистим прибутком середньорічних активів
Рентабельність капіталу (ROE)	$\frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Капітал}}$	Рівень прибутковості капіталу
Рентабельність витрат (R_B)	$\frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Витрати}}$	Рівень віддачі витрат банку
Чиста процентна маржа (ЧПМ)	$\frac{\text{Процентний дохід} - \text{Процентні витрати}}{\text{Активи}}$	Здатність утворювати процентний дохід, використовуючи активи
Продуктивність праці (ПП)	$\frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Кількість працівників}}$	Розмір чистого прибутку у розрахунку на одного працівника
Коефіцієнт капіталізації прибутку	$\frac{\text{ЧП}_к}{\text{Чистий прибуток}}$	Частка прибутку, що капіталізується
Коефіцієнт споживання прибутку	$\frac{\text{ЧП}_с}{\text{Чистий прибуток}}$	Частка прибутку, що споживається
Коефіцієнт дивідендних виплат	$\frac{\text{ЧП}_д}{\text{Чистий прибуток}}$	Частка прибутку, що виплачується власникам